

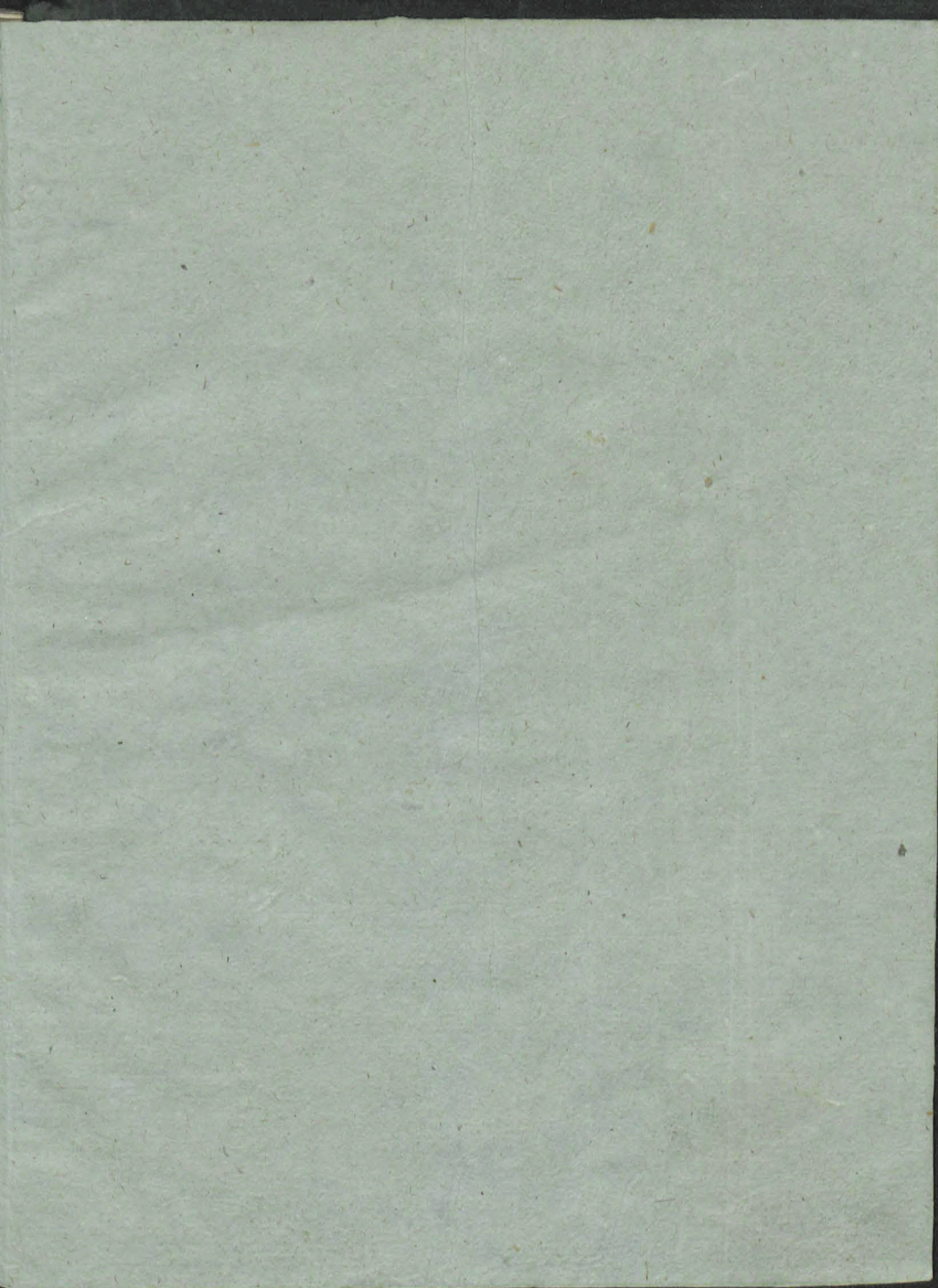
BIBLIOTEKA

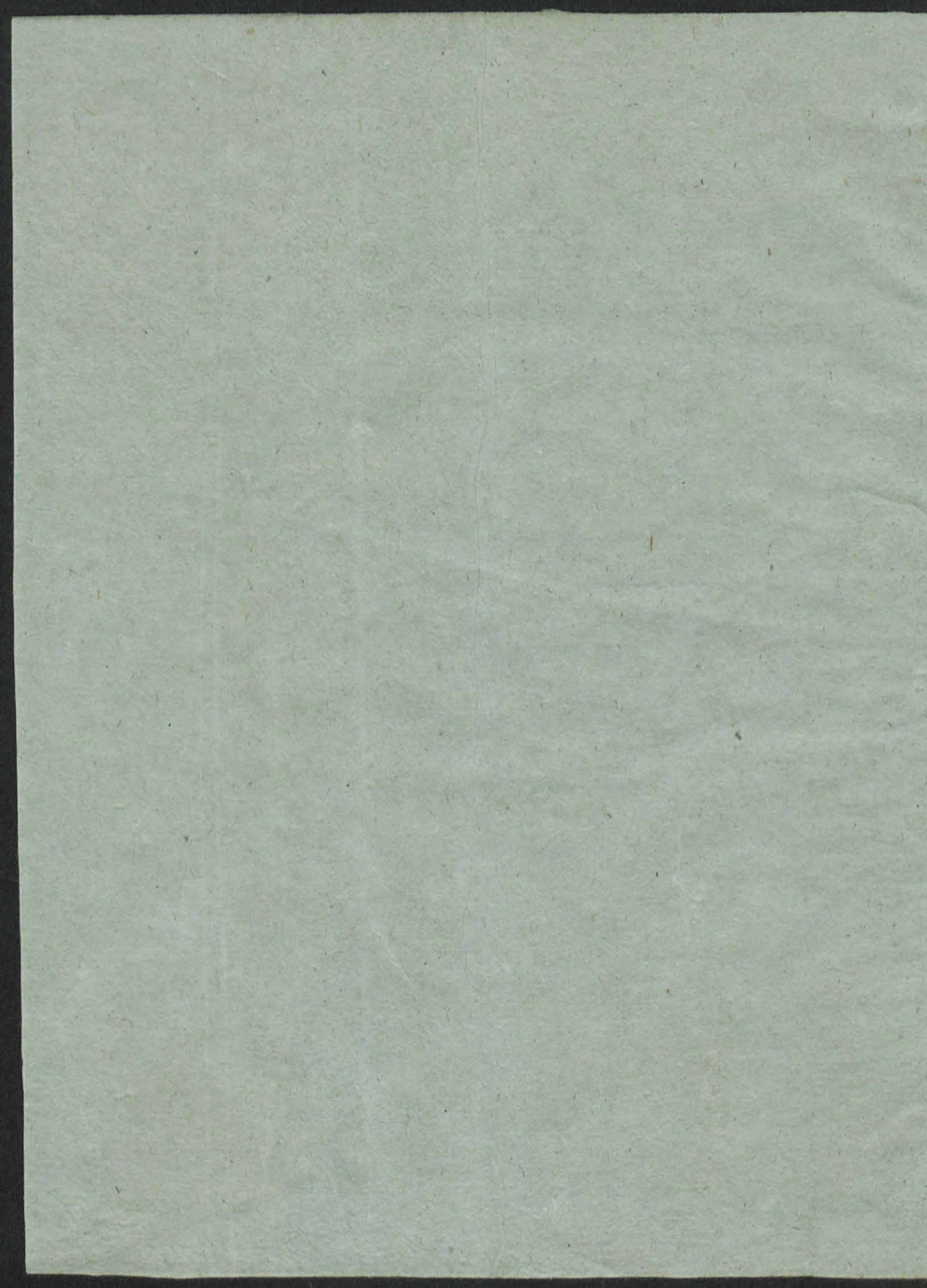
Zakl. Nar. im. Ossolińskich

XVII 1,294

Michyze

0: Conversations
Journal; etc

EXAMINATIO
CENTUM ERRORUM,

M.
Quos MARTINUS SMIGLECIUS Jesuita
Ex duabus Libri nostri, nuper adversus monstra
ipfius editi, partibus
collegit.

Autore
VALENTINO SMALCIO.
Cetus Racoviensis Ministro.

*Ex libris Jacobi Siemienski, a Senno Salati: Pod
in Rako*

RACOVIA,
Typis Sternacianis.
Anno 1615.

15.834

XVU - 1294 - IV

1800

1800

1800

Examinatio

CENTUM ERRORUM,

F DIDIT iterum Smiglecus Iesuita, de erroribus novorum, ut ille ait & sentit, Arianorum libros duos, in quibus (ut uno verbo jugulum illorum petam) hoc unum agit, ut sola semel vel potius millies dictorū repetitione lectoris iudicium tantum fatiget. Ad horū refutationem priusquam accedam, operæ pretium me facturum putavi, si ad catalogum, quem libris istis anteposuit, in quo errores, eosque numero centum, enumerat, aliquid responderē. Hæc enim ad hunc Catalogum responsio, instar brevis & compendiosæ universi libri ipsius refutationis erit, vel saltem pro utili totius hujus disputationis nostræ illustratione jure censeripotērit. Libet autem & illud annotare, Smigleciū, qui antea nobis monstra objectabat, nunc errores objicere. Quod, ut ut moderationē aliquam sapere videatur, æquè tamen falsum est, ut ex responsione patebit. Sed nunc ad catalogum errorum accedo.

Et primū miror affectationem istam numeri centenarii. Quam enim sit puerilis, & Smiglecii tum eruditione tum ætate indigna, etiam si tandem vera esset, nemo non videt. Iam, cū etiam falsa sit, nam si exactè ea expendantur, quæ Smiglecus recenset, contrahi in multò pauciora possent: & si ea, quæ recenset, errores essent, multò plura talia ex libro meo colligi possent; expendat ipse Smiglecus, quid de isto specioso titulo censendum sit. Et certè pœnam jam luere videtur istius suæ affectationis, dum in numero ipso errare (Deo fortasse sic volente) coactus est. Bis enim numerum 41. ascripsit.

Errorès autem de Deo nostros commemorat 17.

D E D E O

V BI hoc iterum in genere observandum est: Injuriâ errores nostros appellari non pauca a Smiglecio recitata. Id enim demum errorem, ex mente sua, meum appellare potest Smiglecus, quod ego sententiam meam esse disertè affirmo. Alioquin, si id, quod ego me sentire nego, errorem tamen meum appellet, jam me cavillari jure dici potest. Non ita nos unquam procedimus, & adversarios cavillamur. alioquin enim tot errores Smiglecio objicere possemus, quot sunt in universo ejus libro periodi: Sed ea illis pro erroribus objicimus, quæ ipsimet disertè pro veris sententiis habent, ut

Lapsus Smiglecii in numero errorum.

Quid error alicujus centendus sit.

Errorès Pontificiorum.

exempli gratia: Vnam numero Dei essentiam tribus personis esse communem: Christum constare ex duabus naturis, quarum altera persona sit, altera verò non: Christum non esse perfectam humanam personam, vel perfectum hominem: Spiritum S. esse personam a patre & Christo, cujus est Spiritus, distinctam: Sacramenta esse septem, & omnia ad salutem necessaria: Missam esse sacrificium pro peccatis vivorum & mortuorum: Panem in cœna Domini, accedentibus quinque vocibus, transubstantiari in corpus, & vinum in sanguinem Christi: Panem consecratum esse adorandum; sacerdotem esse confectorem corporis & sanguinis Christi: sanctos mortuos esse honore divino colendos, idque necessarium: Mariam virginem esse reginam cœli, & omnia, quæ de Deo dicta sunt in Psalmis Davidis, ad eam transferri posse; cultum ei talem, qualis humana Christi naturæ debetur, deberi: Papam esse caput ecclesiæ Christi: Papam posse leges constituere, quæ conscientiam obligent: ecclesiam errare non posse: ecclesiæ iudicio standum esse in intelligendis S. literis: homines post mortem in purgatorium commigrare: Reliquias sanctorum & varia crepundia, quæ Papa consecravit, conferre beneficia spiritualia, ut alia sexcenta (absque ulla hyperbole) omittam. Si ita nobiscum ageret Smiglecius, experiretur pauciora esse, quæ ipse pro erroribus venditare posset. Quod ut ad oculum appareat, jam tandem in specie examinemus eos, quos commemorat, errores.

Primum errorem facit, *Deum verum, non esse unum*. Hæc verò verba, ut nudè prolata, captio sunt & cavillus, ita rectè intellecta ipsissima sunt veritas. Affirmam⁹, non tantum Deum illum unum, qui pater est Christi, sed alios etiam, in quorum medio Deus ille stetit, & qui ab illo Dii & filii altissimi, sunt appellati, & inter hos suo modo Iesum Christum, esse veros Deos. Non sunt enim falsi Dii. Inter verum autem & falsum nullum est tertium; sed sunt contraria *ἀμύσα*. Certissimum igitur est, non unum tantum Deum esse verum. Quòd verò Deus ille unus, qui Pater est; *solus* verus Deus dicitur, id non ideo fieri dicimus, quia nemo alius, præter Patrem, verus Deus sit, sed quia nemo alius præter Patrem; adeoque nec ipse etiam Iesus Christus isto prorsus modo verus Deus sit; quo ille est. Quemadmodum etiam idem Deus solus beatus, sapiens, & immortalitatem habens appellatur, non quòd nemo præter eum beatus, sapiens, & immortalis sit, aut futurus sit; sed quia nemo isto modo beatus, sapiens & immortalis sit, quo ipse Deus est: Deus enim a seipso & naturâ beat⁹, sapiens, immortalis est: Reliqui omnes tales sunt & erunt Dei beneficio. Et ea, quæ singularissima sunt, sola talia esse dici, vera est in Theologia regula.

Quo sensu dicitur, Deum verum non esse unum.

Quo sensu dicitur Patrem esse solum verum Deum.

Similis huic primo est secundus: *Deum verum, non est necesse esse summum.* Nam si constet, Deos veros esse omnes illos, qui a Deo dii sunt constituti, quod jam ostendimus: cum falsi non sint, nec detur, inter falsum & verum, medium, parum né liquet, non esse necesse, ut is, qui est verus Deus, sit summus ille Deus? Cum summus non possit esse nisi unus: Veri autem ni plures uno sint, teste Paulo, qui ait: Multos esse deos in cœlo & in terra.

Deus verus est,
qui nō est summus.

1. Cor. 8. 5.

Tertium errorem facit Smiglecus: *Dei nomen non esse naturæ sed potestatis.* Hoc nos sentire confitemur: sed adhibita hac cautione, quæ ad diluendas cavillationes, ne dicam calumnias, Smiglecii, quas in explicanda hac re adhibet, planè sufficientissima est. Non dicimus, Deum non esse Deum naturâ sed potestate, credimus enim, Deum esse Deum naturâ & essentiâ: Sed vocem Dei in latino & græco sermone, de illo supremo numine, quod naturâ tale est, usurpatam, dicimus, significare non essentiâ illius supremi numinis, sed ejus potestatem: Idque inde apparere contendimus, quod eadem vox, aliis etiam, qui naturam divinam non habent, potestate autem divina præditi fuerunt aut sunt, in ipsiss. literis ab ipso Deo & Christo tribuatur.

Quo sensu vox
Dei dicatur esse
non naturæ.

Similis huic tertio est quartus error: *Dei nomen non esse proprium sed commune.* Nam si aliis etiam, teste ipso Deo & Christo, vox Dei competat, quomodo proprium esse unius potest? Proprium enim esse, & multis competere, contraria sunt. Proprium tamen supremi illius numinis dici potest, quia perfectissimo modo illi competit. Et possum hic opponere Smiglecio alios recentiores Theologos, qui idem cum eo sentientes, & non minùs nos atque ille impugnantes, sponte sua confitentur, vocem Dei non esse propriam sed appellativam, ut nuper fecit Albertus Graverus Theol: in Academia Iennensi Doctor, in thesibus de persona Christi, ad quas jam responsio nostra extat.

Quo sensu vox
Dei sit propria
summi Dei.

Quintum errorem constituit Smiglecus: *Dei potestatem non distare infinite a potestate rei creatæ.* Sed hic cavillo non caret: Nam si res creata per se consideretur, fatemur, Dei potestatem infinite distare ab illius potestate: Sed si res creata ita consideretur, ut ab ipso Deo exaltari potest, falsissimum esse dicimus, potestatem Dei infinite distare ab illius potestate: Ut enim possibile est, rem creatam Deo fieri æqualem, nec ullam id implicat contradictionem, nec absurditatem continet, imò Deo longè dignissimum, & humano generi longè utilissimum est & salutare: ita etiam consequens est, potestatem rei creatæ esse æqualem Dei, saltem in quibusdam rebus, & ita Dei pote-

Quatenus potestas Dei infinite distet a potestate rei creatæ.

statem non infinitè distare a potestate rei creatæ. Æqualem enim esse, & infinitè distare, iterum contraria sunt. Quemadmodū etiā dici potest, hominis, quatenus homo est & proinde res creata, felicitatem & gloriam, infinitè distare a felicitate & gloria Dei: rursus verò, quia homo quatenus fidelis est, ad felicitatem & gloriam ipsius Dei olim perventurus est, nullo modo dici potest, felicitatem & gloriam Dei infinitè diversam fore a felicitate & gloria rei creatæ. Hinc enim de hominibus fidelibus dicitur, eos similes Deo futuros, quia eum videbunt, sicut est; & datum illis iri potestatem super gentes, & pasturos eas in virga ferrea, sicut & Christus accepit a Patre suo. Quamquam vicissim concedimus, in nemine alio ita æqualitatem potestatis cum Deo unquam apparuisse, ut in Christo Iesu. Is enim solus loco Dei nunc nobis est, & ei soli Deus Pater ita omne iudicium dedit, ut ipse neminem iudicet. Quæ quantum ab infinitè distante potestate a Dei potestate differant, nemo non videt. Perinde enim est, ac si quis ipsius Dei potestatem, infinitè a Dei potestate distantem facere vellet.

2. Ioh. 3. 2.

Apoc: 2. 26, 27.

Christi potestas,
quatenus æqualis
potestati Dei.

Sextum errorem facit Smiglecius, *Homines & angelos esse veros Deos*. Hic revera idem est cum primo. Nam si constet, non tantum unum Deum patrem esse verum Deum, consequens est, alios etiam, quos scilicet scriptura Deos appellat, nempe homines & angelos, Deos esse veros. Videat igitur iterum Smiglecius, quomodo centenarium errorum a se confictum tueatur.

Quem verò septimum errorem facit Smiglecius, nempe, *Deum verum posse esse dependentem & subordinatum*, nonnè etiam ex primo fluit? Nam si dantur veri Dii extra illum, qui sic κατ' ἐξοχήν appellatur, nempe patrem, quomodo dependens & subordinatus, quales sunt omnes extra illum Deum unum Patrem, non erit Deus verus? voce *verus*, pro eo, qui non est falsus Deus, sed Deus ob potestatem divinitus sibi concessam, accepta.

Octavus error, a Smiglecio confictus est: *Non esse certum, Deum propter naturam divinam colendum esse*. Addideram ego, *præcisè*, quam vocem omisit Smiglecius. Ut enim non negamus, Deum propter naturam divinam colendum esse: sic illud *præcisè* propter eandem naturam præstandam esse, nondum videre possumus, nec id demonstravit Smiglecius. Certè autor Epistolæ ad Hebræos clarè docet, accedentem ad Deum, oportere credere, non tantum, quòd sit, sed etiam quòd sit remunerator eorum, qui ipsum quærunt, satis inveniens, si non constet, Deum esse, hoc est, divinam potentiam ex seipso habere, & esse remuneratorem eorum, qui ipsum quærunt, non præcisè

Quid ad colendū
Deum requiratur

præcisè & necessariò causam futuram, ut quis ad eum accedat, quæ accessio vel iste cultus divinus est, vel saltem præcipua ejus portio.

Nonum errorem facit Smiglecus, *Coli pro Deo posse eum, qui naturâ Deus non sit.* Hoc ipsissimam esse veritatem, si verba *coli pro Deo*, accipiantur pro honore divino vel honore, qui sit ejusdem generis, cujus is est, qui Deo debetur, coli, contendimus; & in Christi persona consideratum, præcipuum Christianæ religionis mysterium esse statuimus, quod qui ignorat vel non intelligit, ei multum ad cognitionem Dei & Christi deest. Aliàs enim absurdum, imò contradictio esset, colere pro Deo, nempe summo, eum qui naturâ Deus non sit.

Quatenus is, qui Deus naturâ non est, pro Deo coli possit.

Decimum errorem talem ponit Smiglecus: *Si Deus non haberet voluntatem nos servandi, non deberetur ei divinus cultus.* Sed hic non est diversum quid ab octavo, nisi solo numero. Nam si non ob naturam divinam tantum præcisè colendus sit Deus, constat, eum propter voluntatem nos servandi colendum esse. Addidimus autem ad voluntatem nos servandi, potestatem etiam nos servandi. Nam voluntas sola, sine potestate, proculdubio nulla esset ad cultum divinum efficiendum. Hoc verò utrumque an non sit vera divini cultus causa, ex eo, quod ad octavum errorem annotavimus, consideret pius lector.

Vndecimus error, ex mente Smiglecii, est: *Non unum tantum Deum colendum esse.* Hoc etiam ipsissima veritas est, si duo addantur, quæ semper nos addimus. Vnum est, sub Novo id tantum scedere valere. Sub veteri enim scedere aliter res se habebat; & satis erat tunc, unum Deum creatorem cœli & terræ colere: Nunc verò, ut in Deum credimus, sic etiam in Christum credere, adeoque eum cum Deo colere tenemur. Cultus enim fidei necessarium consequens est & effectum. Fidem in Deum Christus in Apostolis commendabat, dum dicit, *Creditis in Deum*: fidem verò in se ab illis tanquam rem novam requirebat; dum addit, *Et in me credite.* Verus erat cantio: Non habebis Deos alienos præter me: Nova est cantio, *sedenti in throno & Agno, honor & benedictio.* Alterum est, cultum, quo alter una cum Deo colitur, non esse diversum ab eo, quo Deus colitur: imò dici posse, unum esse & eundem cultum, qui utrique tribuitur. Nam ut is, qui credit in Christum, non in ipsum credit, sed in eum qui illum misit, teste ipso Christo, sic etiam de cultu statuendum est.

Quando & quatenus non unus tantum colendus sit

Ioh: 14: 20

Ioh: 12. 44

Duodecimus porrò error a Smiglecio enumeratus, *Plures Deos in lege nova colendos esse*, expende, an non sit numerus. Quid enim re ipsa differt ab undecimo? Si non unus tantum Deus colendus est, necessariò

cessariò

Cur dici non debeat plures Deos esse colendos.

Evangelium non appellatur lex nova.

Cur præceptum de uno Deo colendo abrogatum esse dici non debeat.

Verba de Diis exterminandis sub lege etiam non simpliciter accipienda.

cessariò statuendum est, plures uno colendos. Quanquam cavillo obnoxium est dicere, plures Deos, esse sub N. F. colendos, nec nos ita loqui unquam solemus. Hoc enim dicimus, sub N. F. non tantum unum Deum, sed etiam Iesum Christum filium Dei, a Deo exaltatum colendum esse: At si dicatur, plures Deos colendos esse, dici videtur, esse plures per omnia pares Deos eosque colendos, quod verè Ethnicismum sapit, quale quid committit Smiglecus, dum unà cum suis fatetur, patrem esse Deum, filium esse Deum, spiritum S. esse Deum, & eos esse colendos asserit. Hoc enim semel ita disertè prolatum, vel le hoc modo eludere, non tamen esse tres Deos, sed unum Deum, est cum ratione insanire, & ex insanis stultos facere. Numeratis enim tribus, qui sunt Dii, tres in perpetuum manebant Dii. Et ut tria unum esse nequeunt, sic nec tres, Dii nominati, unus Deus esse possunt. Illud de lege nova nunc non exagito. Satis enim est indicasse, scripturam ita non loqui. Hæc enim legem simpliciter opponit Evangelio, & non legem novam, sed fœdus novum esse affirmat.

Decimus tertius error a Smiglecio objectus est: *Primum & maximum mandatum de uno Deo colendo solum ad tempora legis veteris pertinere, & in lege nova abrogatum esse.* Prior pars hujus orationis verissimè est, si sobriè accipiatur, nempe sub V. F. tantum Deum unum absque Christo colendum fuisse: posterior valdè captiosa est. Nec enim verè abrogatum est præceptum de colendo uno Deo. Ad abrogandum enim illud necessariò requireretur, ut scriptum extaret, Habebis Deos alienos coram me. quemadmodum abrogatum est præceptum de sanctificando sabbatho, per id, quod scriptum est: Nemo vos iudicet in parte sabbathorum: Sed præceptum illud perfectum est & completum, dum ostensum est, posse etiam alio modo Deum coli nunc sub N. F. quàm olim cultus fuit sub veteri, Nempe ut tunc immediatè, sic nunc etiam mediatè. De lege nova & veteri in responsione ad præcedentem errorem dictum est.

Decimum quartum errorem facit Smiglecus: *Legem illam divinam, de Diis, qui non fecerunt cælum & terram, exterminandis, non pertinere ad tempora Novi Testamenti.* Sed iterum nos cavillatur, imò traducit Smiglecus. Nec enim ita loquimur, ut nos loquentes facit: sed dicimus, verba illa Prophetæ non esse absolutè accipienda, respectu etiam ipsius V. Fœderis. cum constet, non omnes Deos, qui cælum & terram non creaverant, tunc etiam fuisse exterminandos. Deus enim ipsemet eos pro Diis haberi, & eisdem populum suum obedire voluit. At exterminare aliquem, & eundem pro Deo habere eique obedire, contraria sunt prorsus. Quanquam etiam ad Novi

Fœderis tempora ea non ita pertinere statuimus, ut ad Veteris Fœderis tempora pertinebant. Tunc enim, quia nemo exaltatus a Deo erat, cui divinus honor deberetur, jure id dici potuit: At hodie non sine summa Christi blasphemia dici id potest. Christus enim ipse a Deo genitus est in utero virginis Mariæ, adeoq; cœlum & terram creare non potuit: & tamen exterminandum eum esse, nemo nisi hostis Christi juratus, vel cogitare auderet.

Decimum quintum errorem de Deo appellat Smiglecus: *Unum tantum Deum colere, est Iudaicum quid & abnegatio Christianæ religionis.* Primùm ego aliter loquor, nempe unum Deum summum, vel unum Deum naturâ, unum Deum independentem agnoscere & colere, esse Iudaicum aliquid &c. Nec dico, id esse simpliciter abnegationem Christianæ religionis, sed quodammodo. Deinde additis his vocibus, *summaturâ, independentis*, ita hoc verum est, ut, nisi novum testamentum totum rejiciatur, rejici nullo modo possit. Hoc enim aliud nihil magis urget & exigit, quàm ut unâ cum Deo uno Christus etiam colatur, adeo ut qui Christum, cui pater omne iudicium certo tempore & certa de causa dedit, non honorat, nec Patrem honoret. Et possemus sanè, si jure nostro uti vellemus, multa in hanc sententiam dicere, & comprobare, eos, qui extra unum Deum, qui talis est naturâ, alium, qui naturâ Deus non sit, nempe Iesum Nazarenum, colere renuunt, propiùs ad Iudaismum quàm ad Christianismum accedere re ipsa, & Iudaico-Christianam nobis religionem obtudere: Sed quia hoc tantum per consequentias deduci potest, interim veið ab adversariis repudiatur, nolimus id illis, par passim reddendo, objicere.

Decimum sextum errorem talem facit Smiglecus, *Parum curandum esse Christianis, quid Prophetæ dicant de cultu Dei unius.* Sed & hic nihil prorsus erroris est. Si enim constet, Christum & Apostolos perfectiores esse magistros prophetis, quis non videt, etiam si interdum diversum quid dicere videantur, vel etiam re ipsa dicant Prophetæ ab iis, quæ Christus dixit & Apostoli, non istud sed hoc sequendum esse, quod est, parum esse curandum, quid Prophetæ dicant de illa re. Equidem persuasum habeo, eum, qui hoc non intelligit, in plurimis rebus perpetuò caligaturum: & qui credit, tantum in Prophetis fuisse scientiæ rerum divinarum, quantum est in Christo & Apostolis, is nec Christi ipsius, nec Evangelii ejus præstantiam satis rectè perspexisse jure dici potest. Nam si sermo propheticus est, teste Petro, instar candelæ lucentis in loco caliginoso, Evangelium verdin-

Novum F. cultû
Iesu Christi unâ
cum cultu Dei u-
nius requirit.

Cultus Dei nunc
ex N. F. petendus.

2 Pet. 1. 19.

star luciferi, nonné ratio suadet, exorto lucifero, parum curari posse & debere lumen candelæ?

Ultimum de Deo errorem constituit talem Smiglecius, *posse Deum præcipere, ut quicumque hominum vel angelorum pro Deo colatur.* Hoc verissimum esse, si verba *pro Deo* de deo subordinato accipiuntur, quis est, qui negare audeat, cum nulla in eo sit contradictio? Quæcunque autem contradictionem non implicant, ea omnia Deum præstare & præcipere posse, ipsemet etiam Smiglecius contendit. Certè in angelis Deum simile quid re ipsa olim præstitisse S. literæ V. F. testantur, dum jubet populum, ut angelum illum observet & audiat, nec contemnendum puret, qui non dimissurus sit cum peccaverit: In Novo verò fœdere, Deum præcepisse, ut homo Iesus Nazarenus pro Deo colatur, nec ipse Smiglecius diffiteatur, quantumvis in modo, quo id ei convenit, graviter & turpiter erret.

Quid Deus in cultu præcipere possit.

DE CHRISTO

IAM absoluta responsione ad errores, quos de Deo nos tenere credidit Smiglecius, transeamus ad eos, quos de Christo nos tenere sentit. Hi autem numero plures sunt, sexaginta & unus scilicet.

Decimum octavum facit talem. *Christum non esse naturâ Deum.* At hæc veritas ipsissima est. Cum enim una tantum numero divina natura sit; & is, qui naturâ Deus est, pater illè esse expressè dicatur, ex quo omnia & nos in illum: Christus verò pater illè, ex quo omnia & nos in illum, nullo modo sit. est enim unus Dominus, per quem omnia & nos ipsum; consequens est necessariò, Christum non esse Deum naturâ sed dignitate. Quod idem etiam alia ratione demonstratur: Christus homo est quoad naturam. Homo autem sine persona humana esse nemo potest. Iam si Christus persona est humana, quomodo Deus naturâ esse potest? Naturâ enim Deum esse, est personam esse divinam. Christus autem persona & divina & humana, vel ipsis adversariis testibus, esse nullo modo potest.

Cur Christus non sit Deus naturâ.

Decimus nonus error, *Christum non esse summum Deum & independentem*, præcedenti similis est, & proinde numerus tantum. Nam naturâ Deum esse, & summum vel independentem Deum esse, verbis tantum differunt, re ipsa verò idem prorsus sunt. De quo igitur unum negatur, de eo etiam alterum; ut negetur, necessarium prorsus est.

Vigesimus etiam error, *Christum non esse absolutè æqualem Deo, & cum præcedentibus duobus idem, & ipsa est veritas.* Nam nec

S. litera nec sana ratio permittunt, ut Christus sit absolutè æqualis Deo. Illæ enim affirmant, ut alia plurima argumenta omittam, cum, qui est æqualis Deo, nihil a se ipso posse, omnia a Patre accepisse, & tandem regnum suum patri traditurum, & subjectum futurum Patri suo. Hic verò quomodo absolutè æqualis Deo esse potest? Sequeretur enim, Deum etiam nihil a se ipso posse, omnia a Deo accepisse, & alicui alii regnum suum traditurum, quod est Deum blasphemare. Hæc verò, nempe ratio sana, dicitur, ubi est Deus æqualis Deo, ibi duos esse Deos pares. Æqualitas enim nunquam est nisi inter duos, & nemo sibi ipsi æqualis esse potest: At duos æquales vel pares Deos, vel duas divinas substantias æquales introducere, Ethnicismum sapit, & religionem tollit. Aut enim unus tantum naturâ Deus est, aut nullus.

Cur Christus non sit absolutè æqualis Deo.

Vigesimalium primum errorem nominat Smiglecus talem: *Christum non esse unum Deum cum Patre.* Sed & hoc ipsissima veritas est. Nam unum esse naturâ & numero Deum, & aliquid alium esse unum cum Deo, contradictoria sunt. Vbi enim est unitas numerica, ibi nulli communicationi locus esse potest. Dicitur quidem potest suo modo, Christum esse unum Deum cum Patre, quatenus scilicet una est utriusque divinitas, licet in uno, alio, quàm in altero, modo insit: Sed hæc non curat Smiglecus.

Cur Christus non sit unus Deus cum patre.

Vigesimalium secundus ex mente Smiglecii error est, *Christum esse Deum minorem, & quâ Deus est, subjectum Patri.* Sed hinc meri sunt cavilli. Nec enim nos ita loquimur. Et etiamsi ex sententia nostra id consequatur, quod Christus sit minor Deus, nempe Patre, tamen id pro errore censeri non potest, nisi simul ipsa Sacra Scriptura errare statuatur. Hæc enim disertissimè ait, semel, Christum esse Deum: & iterum, Patrem esse majorem Christo, unde inferri posse, Christum esse minorem, nempe Patre, Deum, quis sanæ mentis dubitet? Christum autem, quâ Deus, respectu scilicet muneris, est, patri esse subjectum, non nisi captiosè nobis affingitur. Nam Christum, quatenus nunc regnat, patri subjectum esse negamus. Subjectus enim futurus est, ut Apostolus affirmat. Aliud enim est, Christum accepisse omnem potestatem a patre: & postquam eam accepit, patri esse subjectum. Quod etiam exemplo ad hanc rem accommodatissimo explicavimus, Sigismundi & Augusti Regum Poloniae. Augustus enim, postquam regiam potestatem obtinuit, non subjectus amplius patri suo fuit, sed unâ cum illo pariter regnavit.

Quatenus Christus minor patre.

Christus nunc patri non est subjectus.

Quod verò vigesimalium tertium errorem constituit Smiglecus: *Christum esse alterum Deum, & pro altero Deo colendum*, id modò dictorum

dictorum consequens quoddam est, ideoque numerari, nisi ob centenarii auctoritatem, non debuit. Nam si unus tantum natura Deus est, isque Pater, quis non videt, cum Christus Pater non sit, eum alterum a patre Deo, & pro altero a patre Deo, patri tamen subordinato, colendum?

Porro, quod vigesimus quartus est apud Smiglecius error: *Christum totam suam vitam fuisse semideum & semidominum*, si loco verborum petulantium, semidei & semidomini reponas, Christum non fuisse perfectum Deum & dominum, ita verum est, ut contrarium ejus probari nullo modo possit. Quomodo enim is perfectè Deus & Dominus est, qui, cum puer esset, crescebat; coram hoste fugiebat; adules verò omnibus afflictionibus & morti obnoxius erat; ope divina egebat, ab angelo confortabatur, & tandem ignominiosè interimebatur? Nunc verò eundem perfectè Deum & Dominum esse quis dubitabit, qui omnia profusus, si solum Deum excipias, subiecta sibi habet?

Quando Christus perfectus sit factus Dominus,

Quatenus Christus Dei vicariatus.

Vigesimus quintus a Smiglecio ascriptus error: *Christum et si vicarius Dei generalis sit, esse verum Deum*, explicatione eget. Nec enim nos Christum Dei vicarium qualicumque modo statuimus, sed eodem modo, quo, ut antea diximus, vicarius Sigismundi Regis Rex Augustus dici potuit. Jam quemadmodum Augustus Rex, verus Rex erat, unà cum Patre suo rege: sic etiam Christus, verus Deus est unà cum Patre suo cœlesti.

Christus perfectè Dei filius post resurrectionem.

Heb: 5. 9.

Act: 13. 33.

Vigesimus sextus a Smiglecio objectus error, *Christum ante resurrectionem non fuisse perfectè Christum, nec perfectè Dei filium, nec perfectè Deum*, quid iterum, quæso, differt a septimo? Nam non perfectè Deum & semideum esse, tantum non verbis idem sunt: non perfectè autem Christum vel filium Dei esse, re ipsa idem est, cum semidomino, ut cavillatur Smigl. Quomodo verò perfectè Christus, vel filius Dei esse is potest, qui (ut alia multa omittam) mortalis est, cum ad perfectum Christum & filium Dei necessariò requiratur immortalitas, eaque talis, qualis in ipso Deo inest? Hinc disertè & expressè dicitur, Christum, cum perfectus, hoc est, immortalis & gloriosus factus est, extitisse causam salutis omnibus qui ipsi obtéperant. Hinc etiã tunc cum Christus ex mortuis resuscitatus & glorificatus fuit, legitur illud impletum esse, quod in Psalm: 2. dictum est: *Filius meus es tu, ego hodie genui te*. Si Christus tunc genitus est a Deo, quando ex mortuis resuscitatus & glorificatus fuit, quis non videt, eum antea isto modo, quo postea, filium Dei non fuisse? Imò vox ista *Genui*, significare videtur, Christum quodammodo ad tempus dehisce esse filium Dei, nempe in morte, & deinde iterum talem effectum esse, de quo infra.

Errorem

Errorem vigesimum septimum censet Smiglecus id: *Christum verum Deum dici propter potestatem, non propter naturam divinam.* Sed ipse met graviter errat, dum propter naturam divinam Christum verum Deum esse credit. Natura enim divina una tantum numero est. Unde sequitur, neminem alium eam integram habere posse. Iam enim non esset numero una. Quia vero Christus verus deus propter naturam divinam esse nequit, restat, eum propter potestatem verum divinam verum Deum esse. Non datur enim tertia præter has duas causas, ob quam aliquis Deus verus esse possit.

Christus ob potestatem Deus.

Vigesimum octavum errorem constituit Smiglecus, *Christum non posse dici naturam Deum, sine gloriæ Patris imminutione.* At hoc quid verius esse potest? Nam si Pater solus sit verus & naturam Deum, quomodo is Patris gloriæ non detrahit, qui alii etiam eandem naturam tribuit? Adde quod, si alius præter patrem naturam Deum constituitur, patri id acceptum referri nequeat, nec in patris gloriam cedat, quod alius quis Deus sit: Et tamen constat, Deum velle, ut omnis lingua confiteatur, quod Dominus (est) Iesus Christus, *ad gloriam Patris.* Quod enim quis naturam habet, id nemini nec ipse acceptum referre potest, nec alii possunt.

Christus Deus ad gloriam patris.

Phil. 2. 11.

Vigesimus nonus a Smiglecio allegatus error, *Christi potestatem non esse absolute parem divinæ potestati, idem est re ipsa cum tertio, Christum non esse absolute æqualem Deo.* Nam æqualitas Christi cum Deo potissimum potestatem illius respicit. Videat igitur iterum Smiglecus, quomodo numerum centum errorum tueatur. Ut verò ipsissima veritas Evangelica est, Christum non esse absolute æqualem Deo: sic etiam non minus verum est, Christi potestatem non esse absolute parem divinæ, hoc est, Dei patris potestati, idque triplici de causa. Primum enim potestatem suam omnem habet Christus a Deo Patre: Pater a nemine sed a se ipso. Deinde Christi potestas tantum ad salutem humani generis, & ea, quæ quocunque modo ad eam salutem pertinent, extenditur: patris autem potestas supra omnia, & suo modo supra ipsam Iesum Christum. Denique potestatem hanc suam Christus suo modo olim patri reddet, & ipse subiectus futurus est Deo Patri: hoc verò de Deo dici nullo modo posse: nemo non intelligit.

Cur Christi potestas non sit æqualis absolute patris potestati.

Similis huic est sequens trigessimus, *Christi potestatem non esse potestatem primi principii, sed causæ mediæ & instrumentalis.* Aut enim negandum est, Christum a Patre habere omnem suam potestatem: aut concedendum, eam esse causam mediæ, ut Smiglecus loquitur. Illud verò, quia negari non potest. extat enim expressè scriptum

Cur Christi potestas sit causæ mediæ,

Matth: 28, 19.
Ioh: 5, 22.

Eph: 1, 4.

1. Cor: 15, 57.
Rom: 2, 16.

in S. Iheris: *Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra: Pater omnino iudicium dedit filio*, hoc alterum, ut obtineat, necesse est. Et quid aliud sibi volunt ea verba, cum dicitur: Christum esse unum dominum, per quem omnia & nos per ipsum; quid aliud ea, cum dicitur, Deus nos elegit in Christo Iesu: Deus nobis dedit victoriam per Iesum Christum: Deus nos iudicabit per Iesum Christum, quàm Christum esse causam electionis & victoriæ & salutis mediam, ut Deus Pater est causa principalis?

Trigesimum primum errorem facit Smiglecius: *Christum non habere potestatem, rem ullam creandi*. Sed nos nec isto modo loquimur, nec, ut loquamur, necesse habemus. Ergo non error noster, sed cavillus id est Smigleccii. Et cur quæso ita insulse loqueremur, cum creationi rerum aliquarum nullus hodie sit locus? Semel enim Deus omnia creavit, & postea ab operibus suis quievit. Et quæ nunc sunt variarum rerum variæ productiones, eæ, non nisi improprie, creationis nomine insigniri possunt. Et si isto modo vox creandi *καταχρησικῶς* accipiatur, Christum Iesum multa producere posse & producere, per suavisimum habemus.

Creatio propria
in Christo locum
non habet.

Pro trigesimo secundo errore habet id Smiglecius: *Christi potestatem non absolute æternam futuram esse*. Sed hic eum cum Paulo Apqstolo committimus. Is enim disertè hæc duo de Christo ait, eum regnum suum traditurum Deo & Patri, & ipsummet filium subiectum futurum ei, qui illi omnia subiecit. Num regnū suū alicui tradere & alicui subiectū esse, cum absoluta potestate conveniūt, & non poti⁹ ei cōtraria sunt? Præterea nonnè res ipsa loquitur, id ita se habere? Si enim certum est, Christum fideles suos in solio suo collocaturū, quomodo potestas illius absolute æterna, respectu illorum, futura est? Si verò respectu fidelium Christi potestas absolute æterna non est futura, obvium est, respectu aliarum rerum & creaturarum omnium, eam etiam non fore absolute æternam. Hominum enim fidelium causâ reliqua omnia Christo subiecta sūnt. Quamquam quod de potestate Christi non æterna absolute dicimus, id proprie respectu fidelium intelligendum esse credimus. Facile enim fieri posset, ut Christus in æternum omnium aliarum rerum, quæ tunc exituræ sunt, absolutam haberet potestatem: at respectu fidelium nullo modo, id fieri posse, vel hinc constat, quod Deus pater non esset omnia in omnibus, quod tamen futurum & Paulus testatur, & perfectio salutis nostræ requirit.

Cur Christi potestas non sit futura absolute æterna.

1. Cor: 15, 28.

Per Christum non esse absolute omnia, trigesimi tertii erroris numero ponit Smiglecius: Sed ipsemet errat graviter, qui aliter sentiat. Nulla enim scriptura testatur, veterem creationem per aliquem fa-

Etiam esse, ut unicuique, scripturam V. F. diligentius introspectanti, constabit, sed solus Deus, nempe pater, est qui omnia, quæ sunt, creavit. Vnde etiam in Symbolo, quod vocant, Apostolico, ad describendum Deum, in quem credimus, ista cæli & terræ creatio additur. Quo ita constituto, quis non videt, non omnia absolutè per Christum esse? Vetus creatio a solo Deo profecta est: Nova autem creatio, per Christum facta est, & sine Christo Deus nihil eorum, quæ ad illam pertinent, fecit. Vnde etiam, quod semel dicitur, per Christum esse omnia, iterum alibi dicitur, Deum per Christum omnia fecisse. Quod, si simpliciter & absolutè per Christum essent omnia, dici non posset, quemadmodum de Deo, etiam si dicatur interdum, per eum omnia esse, nusquam dicitur, quòd aliquis alius per eum omnia fecerit.

Trigesimus quartus a Smigleccio nominatus error, *Christum in usu suæ potestatis, quam ut homo accepit, non dependere a Deo*, primùm signum est Smigleccii. Nec enim nos unquam loquimur, aut loqui possumus de Christi potestate, quam ut homo accepit. cùm aliam in Christo naturam, præter humanam, non agnoscamus. Deinde si eo modo id, quod res est, concipiatur, nempe Christum in usu suæ potestatis, quam a Patre accepit, non dependere ab illo, augustissimum est Christianæ religionis mysterium, & perfectissimæ omnibusque numeris absolutissimæ, datæ Christo, potestatis elogium. Quod quia non capit vel capere non vult Smigleccius, errorem appellat. Verum autem esse, quod affirmamus, inde constare dicimus, quòd Christus potestate sibi data ita utatur, ut pater neminem iudicet, hoc est, regat & gubernet, & patri subiectus nunc non sit. Quorum illud disertè a Christo dictum est: hoc verò ex verbis Pauli, dum ait, Filium Patri subiectum iri, manifestè colligitur. Quod idem etiam exprimitur per sessionem Christi ad dexteram Dei. Hæc enim oratio videtur affirmare, Deum Christo in salute hominum procuranda, locum quodammodo honoratiorem ad tempus concessisse. Quod, quantumvis omnem rationem excedere videatur, ita tamen rationi est consentaneum, ut, si aliter se res haberet, vix homo sensatus & perspicax perfectam in Christo Iesu fiduciam collocare, & salutem, quam speramus, ab eo expectare posset, quam tamen in manu Christi sitam esse absolutè, copiosè testantur S. literæ. Ita scilicet opinio de potestate Christi, quam naturâ habere creditur, non permittit, ut agnoscat, quàm magnificè & super omnem modum, ut Paulus ait, (*ὑπερῶς ἰσως*) Deus Pater Christum exaltaverit. Et sanè si quid est, quod Smigleccium & omnes nostros adversarios ab ista præcipiti in nobis

Cur per Christum
non sint omnia
absolutè.

Cur Christus in
usu potestatis suæ
a Deo non depen-
deat.
Ioh: 5. 22.
1. Cor: 15. 28.

Sessionis Christi
ad dexteram vis.

Phil: 2. 9.

in nobis damnandis, & titulo Christianorum privandis præjudicio & temeraria levitate deterrere deberet, hoc est, quod ipsorum met sententiâ, plus de potestate Christi sentire videmur, quàm res ipsa ferat, ut etiam Ostrovius Canonicus Cracoviensis in defensione concionis Petri Scargæ ea de causa me graviter reprehendit. Quomodo enim is Christo potestatem verè divinam invidere, quomodo ei detrahere, quomodo eum blasphemare jure dici potest, qui crédit, Deum ad certum tempus cessisse suum imperium super homines, quod ad salutem eorum attinet, Iesu Christo? Et tenerentur omnes adversarii, si charitate & sana ratione omnia agere velint, potius nostrum errorem, si aliquis hîc esset, deplorare, quàm tantopere in nos debacchari. Quemadmodum nos, etiamsi pro certo habeamus, adversarios in extollendo Christo errare: tamen quia id, quod ei tribuunt, nimium esse credimus, eos ob id ipsum eum blasphemare nunquam dicimus. Blasphemia enim tunc verè locum habet, cùm id alicui denegatur, quod illi deberi planè constat.

Trigesimum quintum errorem facit Smiglecus: *Christum ante mortem summam in homines potestatem non habuisse*. Nos addidimus vocem *re ipsa*, quam Smiglecus non sine dolo omisit. Hoc verò quomodo error esse potest, si quidem ei data esse dicitur, post resurrectionem, *omnis* potestas in cœlo & terra? Si tunc data vel potius certò destinata demum fuit Christo *omnis* potestas in terra, quomodo antea *omnem* vel summam in homines potestatem habuit? Et si post resurrectionem ante exaltationem data esse ideo dicitur *omnis* potestas, quia destinata esset, quãtò magis data ante mortem potestas *omnis* carnis, vel omnium rerum, de destinatione accipienda est?

Eodem modo trigesimus sextus etiam ex mente Smiglecii error, *Christum ante mortem caruisse potestate spiritum S. largiendi, & vitam æternam hominibus dandi, & immortalitatem conferendi*, removendus est. Nam si hîc, quod ad prius attinet, erramus, ipse D. Ioannes nos in eum errorem induxit. Sic enim ait: *Nondum erat spiritus S. quia Iesus nondum erat glorificatus*, & D. Petrus, qui ait, *Dexterâ Dei exaltatus, & promissione a Patre acceptâ, effudit quod videris & auditis*. Notandum autem est, nos unâ cum Ioanne loqui de spiritu, quem accepturi erant credentes in Christum, hoc est, de archabone illo & pignore nostræ hæreditatis, ut scilicet appareat, spiritum alium dari potuisse a Christo ante mortem & resurrectionem. Vitam verò æternam & immortalitatem dandi ac conferendi, nempe re ipsa, potestatem Christum habuisse ante mortem, quomodo dici, & contrarium pro errore jure censeri potest, si quidem Christus ipse

nondum

Cur blasphemiam in Christum accusari non debemus.

Cur Christus ante mortem, summam in homines potestatem non habuerit.

Qualis spiritus ante Christi glorificationem datus non sit.

nondum vitam æternam & immortalitatem habuit? Nemo autem id dare alteri possit, quod ipse met non habet ullo modo. Cujus rationis ea vis est, ut nec a Smiglecio, nec ab ullo alio loco moveri possit, ut ex responsione ad eam apparet, de qua aliàs, Deo dante.

Eiusdem proflus momenti est trigelimus septimus numero error, ex mente Smiglecii, *Christum ante mortem non potuisse homines imperio Diaboli eximere & à morte liberare, cum ipse mortalis esset.* Nam quid aliud est, non posse vitam æternam dare vel immortalitatem conferre, quàm non posse imperio Diaboli eximere & a morte liberare? Sed hoc misso, quomodo stante illa ratione, quam modò adduximus, Christus re ipsa (sic enim semper loquimur) homines imperio Diaboli eximere, & a morte liberare potuit ante mortem? Promittere illa, viam ad ista consequenda ostendere, & eandem confirmare potuit: at dare re ipsa non nisi immortalis & perfectus redditus, potuit. Perfectus enim factus extitit causa salutis omnibus, qui ipsi obediunt.

Trigelimum octavum errorem facit Smiglecus, *Christum ante mortem nullam in cælo potestatem habuisse, nec Angelis quicquam præcipere potuisse.* At hæc ipsissima veritas est. Nec enim frustra Christus dixit, cum in terra degeret, se habere potestatem peccata remittendi in terra, ut scilicet constaret, eum tunc peccata remittendi in cælis potestatem habuisse nullam; Nec frustra etiam dicitur, Spiritûs, nondum datum fuisse, quia Christus nondum esset glorificatus; nec frustra deniq; post resurrectionem dicit ipse Christus, *Data est mihi omnis potestas in cælo.* Si porrò Angelis præcipere potuit Christus, quomodo dicere potuit, se orando, a Patre legiones Angelorum consequi potuisse? Nec enim opus est orare ei, qui aliquid potest præcipere.

Luc. 5. 24.

Quem porrò trigelimum nonum errorem facit Smiglecus, *potestatem judicandi non fuisse datam Christo ante resurrectionem,* si vox judicandi, accipiatur, ut res est, pro gubernandi & regendi, magna veritatis pars est. Hanc enim judicandi potestatem Christus inter opera majora, vel potiùs pro majoribus illis operibus, quæ illi Pater demonstraturus erat, collocat. Majora autem illa opera Christo a Patre priùs demonstrata non fuerunt, quàm potestatem vivificandi, quem vellet, consecutus est. Hanc porrò priùs consecutus non est, quàm post exaltationem suam. Vivificare enim, est, immortalem reddere.

Ioh. 5. 20:

Vnde etiam a resurrectione distinguitur, ibidem, dum dicitur, *Sicut Pater mortuos resuscitat & vivificat,* ut etiam alibi dicitur, *Christum & resurrexisse & revixisse,* ut scilicet per resurrectionem simplex vita restitutio, per vivificationem verò modus restitutionis, quem

Quomodo differunt Resuscitare & vivificare, Rom. 14. 9.

consequatur immortalitas, designetur. Hoc porro Christum antea præstare non potuisse, jam antea demonstratum est eo, quod ipse mee ut a Deo vivificaretur, opus habuerit.

Christus rex, perfectus post resurrectionem.

Christum ante resurrectionem designatione Regem fuisse, (qui est quadragesimus a Smiglecio enumeratus error), quomodo in dubium vocari potest, cum & sacrae literæ & ipsa res id comprobent? Nonne enim disertè dicitur, quod Deus Iesum, quem Iudæi crucifixerunt, Christum fecerit? Nonne ad regem re ipsa constituendum regnum requiritur? Fuitne Rex re ipsa David, antequam in solio suo sederet, etiam si septennio ante rex unctus esset? Cum igitur Christus regnum re ipsa nullum habuerit, sed designatum ei fuerit, quis non videt, eum designatione tantum Regem ante mortem fuisse?

Errorem quadragesimum primum talem adscripsit Smiglecus, *Christum totâ vitâ suâ imperfectam sapientiam habuisse, multaq; verè ignorasse*. Sed hîc duplex cavillus, ne dicam calumnia est. Primum enim nusquam dicimus, Christum totâ vitâ suâ imperfectam sapientiam habuisse, cum agnoscamus, eum omnia scivisse, quæcunq; ad Christum constituendum, & salutem nostram procurandam pertinebant. Deinde nec illud dicimus, Christum multa verè ignoravisse, cum nec sacra scriptura multorum ignorantiam Christo tribuat: sed disertè dicimus, Christum *aliquid ignorasse*, cum in terris ageret, quod scilicet ad munus eius Propheticum, quod tunc administrabat, non pertinebat.

Christum verò verè & absolute ignoravisse diem iudicii, quod quadragesimus primus (bis repetitus) error Smiglecio est, constanter quidè asserimus: Sed nisi scriptura erret, erroris loco id haberi non potest. Sunt enim hæc ipsius Christi verba disertissimè expressa: *De die autem illa & hora nemo scit, neq; angeli qui in celo (sunt), neq; filius, nisi pater*, vel ut alter Apostolus habet: *De die autem illa & hora nemo scit, neq; angelorum, nisi pater meus solus*. Et hoc non tali modo loquendi a Christo dictum fuisse, qualem fingit Smiglecus, quemadmodum qui importunè interrogantur, curiosos retundere solent, & se id nescire ajunt, quod optimè norunt, vel hinc constat, quod Christus prolixè de adventu differens, & multis euntum antecedentibus, tum concomitantibus, enumeratis, datâ operâ id addidisse videtur, tanquam aliquid ad totam illam rem bene intelligendam in primis pertinens. Adde quod si sibi etiam scientiam istam competere vel leviter innuere voluisset, nec se ipsum eis, qui diem illum nesciunt, annumerasset, nec filium se appellasset, nec deniq; solum suum Patrem, qui illum sciat, nominasset, ut ita

Matth. 23. 32.
Matth. 24. 36.

Cur Christus diem iudicii ignorasse dici debeat.

credi posset, Filium hac in re cum Patre unum esse. Quia verò se ipsum disertè, & se ipsum, quantus tunc fuit, (Filii enim ita simpliciter prolati appellatione totus Christus, ex mente etiam adversari-
orum, intelligitur) nominavit, & Patrem suum *solum* istud scire dixit, verissimum cense-
ri debet, nulla tunc ratione Christo scientiam istius rei competiisse. Porro, si Christus respectu divinæ naturæ illud scivisset, nullo modo de se simpliciter dicere potuisset, quòd illud nescierit, etiamsi respectu humanæ naturæ verè illud nescivisset. Quemadmodum etiam id, quod de homine respectu animæ verè dici potest, nunquam de homine simpliciter negari potest, etiamsi respectu corporis de eo dici non possit. Nemo enim est, qui hominem meditari posse neget, quia corpus ejus non meditetur. Libet autem hîc ascribere sententiam Irenæi antiquissimi Doctoris, qui sic ait: *Et Dominus ipse Filius Dei, ipsum judicii diem & horam concessit scire solum Patrem, manifestè dicens: De die autem, &c. Si igitur scientiam diei illius, Filius non erubuit referre ad Patrem, sed dicit, quod verum est, neque nos erubescimus, quæ sunt in questionibus majora secundum nos, reservare Deo. Nemo enim super magistrum est,* Hæc Irenæus.

lib: 2: cap: 46.

Errorum quadragesimum secundum facit Smiglecus: *Christum non omnium hominum providentiam habere.* Sed & hîc insignis est calumniâ. Ego enim ita loquor: *Christi providentiam, propriè loquendo, ad neminem spectare, nisi qui ejus sit.* Primùm omisit verba, *propriè loquendo*; Smiglecus. Hæc verò indicant, suo modo Christi providentiam ad omnes homines pertinere. Deinde loco ejus, quod ego dico, Christi providentiam ad neminem spectare, nisi qui ejus sit, reponit, Christum non omnium hominum providentiam habere. Quæ temeritas (ne quid dicam gravius) a viro Theologo & candido abesse debet quàm longissimè, præsertim tunc, cum errorem alicui impingit. Sed hoc est Smiglecii unum artificium; cujus exempla occurrunt plurima in ejus scriptis, ut ante a nobis indicatum est, & iterum deinceps indicabitur. Sensus autem verborum meorum est: Christum curam sui tantùm populi, propriè loquendo, gerere, ut etiam sacræ literæ testantur, eum corporis (sui) servatorem esse, Ecclesiam suam nutrire & fovere. Iungitur enim ibidem in verbis meis, ista providentia cum promissis, quæ Christus Ecclesiæ suæ dedit. Quemadmodum igitur hæc non nisi ad eos pertinēt, qui Christo obediunt, sic etiam illam ad eos tantum pertinere dixi.

Quo sensu dicatur, Christum non omnium hominum providentiam habere.

Eph: 5. 23, 29.

Quadragesimus tertius error Smiglecio est: *Christum non solum permittere sed etiam procurare posse, ut homines in gravissimos errores*

Quatenus Christus procurer, ut homines in peccata ruant.

Rom. 1, 28.

2. Theff. 2, 10, 17.

ruant. Hoc iterum dolosè recensetur. Non enim de hominibus, quatenus homines sunt, vel etiam quatenus simpliciter impii sunt, id dicimus: sed de hominibus, qui ita impii sunt, ut respicere, moniti à Deo & Christo, nolint, ut verba nostra expressè affirmant. Iam verò, si tales sint homines culpâ suâ, Deum vel Christum non tantùm permittere, verùm etiam procurare posse, ut in multa scelera ruant, qui negat, is ignorantia crassâ accusandus est. Hoc enim iisdem verbis testatur sacra scriptura, dum dicit, Deum eos, qui non probaverunt Deum habere in notitia, *tradere* in reprobum sensum; & eis, qui charitatem veritatis non receperant, ut serventur, propterea *mittere* operationem erroris, ut credant mendacio. Voces enim *tradendi* & *mittendi*, omnino postulant, ut Deus id procuret. Et hic est modus peccata puniendi gravissimus, quo licet rarò Deus uti soleat, uti tamen solet interdum. Hoc etiam modo (ut exemplis specialibus res declaretur) Deus procuravit, ut Pharaò, qui jam pridem supplicia divina meritus erat, indies in majora incideret flagitia, & populum non dimitteret, ut ita suam in eo exerendi potestatem, tantò ampliorem haberet Deus occasionem. Hoc modo Iudas proditor, qui antea culpâ suâ dignus erat irâ Dei, ad Christum prodendum ab ipso adhibitus fuit.

Quadragesimum quartum errorem talem facit Smiglecus: *Christum ante resurrectionem, divinitatem verè reipsa habuisse, nullo modo probari potest.* Hæc iterum calumnia Smiglecii est. Ut enim fatemur, Christum a Ioanne verè & reipsa Deum appellatum esse, cum dicit, & *Deus erat sermo*: ita etiam divinitatem eum verè & reipsa habuisse non possumus non confiteri, & ita, ut quis illud probet, nunquam flagitamus. Quod verò probari nullo modo posse dicimus, est, quòd Christus ante resurrectionem perfectam divinitatem habuerit. Hoc autem antea aliquoties objectum a Smiglecio fuerat, ideoque pro novo errore objici non debuit, nisi numeri fortasse habenda fuisset ratio. Miror autem, quid lateat in eo sapientia, quòd Smiglecus ita inverso ordine errores commemoret. Nam quæ in primo capite refutationis nostræ habentur, ea illis postponit interdum, quæ in secundæ partis fine habentur. Sed ad errores revertor.

Error quadragesimus quintus Smiglecio est: *Christum ante resurrectionem non fuisse Deum Angelorum.* Hoc primùm, quid differt ab illo, quod suprâ etiam pro errore allegatum fuit, Christum ante mortem Angelis nihil præcipere potuisse? Deinde quomodo pro errore censendum est, siquidem Christus eorum custodia vel protectione & confortatione opus habuit, & orando Patrem legiones

Cur Christus Deus angelorum ante mortem non fuerit.

illorum

Illorum se consequi potuisse affirmat? Num Deus Angelorum, custodia & confortatione illorum egere potest? Num alium quem orare necesse habet is, qui Angelorum Deus est?

Error quadragesimus sextus Smiglecio est, *Christum ante resurrectionem non fuisse Dominum Angelorum*. Hic iterum observa, quid differat, praesertim ex mente nostra, qui Christum creatorem Angelorum esse negamus, negare, Christum fuisse Deum Angelorum, & negare, eum esse eorundem Dominum. Totum hoc numeri centenarii retinendi studium effecit. Nihil verò in ea negatione erroris esse, idem argumentum, quo modò utebamur, ostendit. Quid enim opus habuisset orare alium, ut Angelos sibi mitteret, qui ipse Angelorum Dominus est? Nonné etiam contraria sunt, Angelorum esse Dominum, & ab Angelis minoratum? Hoc autem de Christo ante resurrectionem disertè affirmat sacra scriptura.

Heb. 2. 7.

Error quadragesimus septimum facit Smiglecus, *Neque Dæmonum*. Sed hic error nullus est. Si enim *per mortem*, ut ait sacra scriptura, *Iesus abolevit eum, qui mortis habebat imperium, hoc est diabolum*, quomodo ante mortem Dominus Diaboli esse reipsa potuit? Si Christus paulò ante mortem dixit, *Nunc princeps hujus mundi ejicitur foras*, quomodo ante ejectus fuisse dici potest, nempe a Christo? Imò si Christus ab ipso Diabolo operâ hominum peccatorum vitâ privatus fuit, quomodo Dominus ejus fuisse tum temporis dici potuit?

Heb. 2. 14.

Cur Christus Dominus Dæmonum ante mortem non fuerit.

Error quadragesimus octavus Smiglecio est, *Neque omnium hominum, sed aliquorum tantum*. Et hic quid erroris esse potest, si consideretur, Christum eatenus hominum omnium reipsa esse Dominum, quatenus potestatem habet illis imperandi, vel etiam eos ad Deum reipsa adducendi. Iam verò quis nescit, Christum dixisse, se non missum esse, tunc scilicet, cum in terris degeret, nisi ad oves perditas Israël? Unde constat, non licuisse illi tunc gentes extraneas adire, & eis ministrare, sed solis Judæis, qua de causa etiam minister circumcisionis appellatur. Destinata quidem erat potestas Christo in omnes homines: sed non nisi post ejus exaltationem, cum scilicet illud impletum est: *Postula à me, & dabo tibi gentes in hereditatem tuam*.

Cur Christus omnium hominum Dominus ante mortem non fuerit reipsa.

Error quadragesimus nonum talein facit Smiglecus: *Verbum non esse carnem factum, & oppositum dicere errorem esse*. Hoc verò nos constanter asserimus. Nam cum verba Ioannis græca, *ἡ ὁ λόγος & σὰρξ ἐγένετο*, ita converti possint, & *Sermo ille caro fuit*, parumné liquet, falsum esse dogma, quòd sermo sit caro factus, quòd sola

Cur credi non debeat, Verbum esse carnem factum.

sola hac oratione Ioannis nititur. Præterea absurdum profus est dicere, verbum factum fuisse carnem. Nam si verbum, Iesum Christum, & ante vel præter eum neminem alium significet, ut nos unà cum D. Ioanne sentimus, dici non potest, eum carnem fuisse factum. cum semper caro, & nunquam sine ea fuerit: Si verò per verbum intelligatur ille Dei filius, qui idem Deus est qui Pater, ut vult Smiglecius, multò minùs dici potest, eum carnem esse factum. Quando enim aliquid id fit, quod antea non erat, tunc illud, quod antea erat, esse desinit. Vt cum dicitur: A quam factam esse vinum. Quis verò eum ferret, qui filium Dei id esse desisse dicere auserit, quod antea fuit, (si Deus fuisset) & hominem deinceps factum esse? Equidem, etiam si alicubi disertè scriptum esset, Deum esse hominem factum; satius esse crederem, aliquam figuram, ad istum loquendi modum intelligendum, adhibere potius, quàm permittere, ut propriè id ita accipiatur. Quales figuras Theologi in aliis rebus, quæ hac multò sunt tolerabiliores & possibiliores, cum de Deo prædicantur, confinxerunt, ut cum dicitur Deus irasci, dolere, & similia: Tantum abest, ut verum dogma istud censei debeat, quod nec *ἐπιτρέψαι* in S. literis habetur uspiam, nec ex illis ulla legitima consecutione deduci potest, quorum tamèn alterutrum, si dogma istud vel ad salutem necessarium, vel ad eandem utile esset, profus requireretur.

Errorem quinquagesimum constituit Smiglecius hunc: *Christum a sua nativitate non fuisse plenum & gratia & veritate*. Et hæc ipsissima veritas est. Quomodo enim crescere in sapientia & gratia apud Deum potuisset? quid doceri a Patre, quid Spiritu S. visibili modo donari opus habuisset, si ab ipsa nativitate plenus gratia & veritate fuisset? Præterea Iohannes de eo, qui inter ipsos nempe Apostolos habitavit, & cuius ipsi gloriam quasi unigeniti a Patre contemplati fuerant, ait, eum plenum fuisse gratia & veritate. At non a nativitate illius, gloriam illius viderunt, nec videre potuerunt, partim, quòd fortassis tunc non omnes Apostoli nati, vel salutem pueri adhuc essent, partim, quòd talis & tanta Christi gloria tunc nemini profus apparuit. Hinc D. Petrus ait, Deum, Iesum Nazarenum non infantem, sed virum approbasse virtutibus & prodigiis & signis.

Act: 2. 22.

Errorem quinquagesimum primum talem facit Smiglecius, *Errorem circa Christi essentiam non tollere, sed obscurare fidem in Christum*. Verba mea sic habent; Error circa essentiam Christi per se & naturam suam non tollit fidem in Christum, sed eam vehementer obscurat

scarat & mirificè intricat. Vnde constat me sentire, per accidens istum errorem fidem in Christum tollere posse, ideoque Smiglecius non debuisse id simpliciter mihi affingere, quod ego secundum quid affirmo. Hoc enim est cavillari & calumniari. Ita porro rem se habere, ut ego affirmo, vel inde constat, quòd ad fidem in Christum collocandam satis sit, credere eum esse, & esse remuneratorem eorum, qui ipsum quærunt. Hoc enim & ad fidem in Deum collocandam satis est, teste autore Epistolæ ad Hebræos. Vtrumque autem hoc credi posse, etiamsi quis circa essentiam Christi erret, nemo sapiens non intelligit. Quod si intelligeret etiam Smiglecius, cessaret ita nos persequi, ut Christiano nomine nos indignos esse pertinaciter pronuciare non dubitet. Agnoscerent etiam alii, non ita involandum esse in conscientias & vitam eorum, qui hac in re diversum sentiunt. Quod a cœtibus nostris hæctenus omnibus proponitur, cur verò non recipiatur, causa nulla affertur idonea. Sed ne quis sanctissimam hanc Christianam religionis particulam, de cognitione essentia Christi, quam nos sequimur, flocci pendat, fidem in Christum vehementer obscurari & mirificè intricari, per errorem circa Christi essentiam, constanter addimus. Quomodo enim is, qui credit Iesum, quantumvis homo in S. literis appelletur, nec personam humanam, nec perfectum hominem esse, in hominem Iesum Christum credere potest, propriè loquendo, quod absolutè requirit S. Scriptura? Certè ipsimet adversarii fateri coguntur, Filio hominis fidem deberi per modum loquendi, communicationem scilicet Idiomatum, quia proprietates personæ divinæ sint communicatæ eum ista humana, quam vocant, natura, & propter istam communicationem idem deberi isti humanæ naturæ, quod personæ debetur filii Dei, & nos, qui in Christum absque ista figura, credim⁹. Idololatras appellare non verentur. Quod verò dogma per figuram & loquendi modum in Christum credere jubet, id, an fidem in Christum vel Filium hominis obscuret & intricet, omnibus piis pensitandum relinquimus. Equidem hanc potissimam causam esse iudico, quare, rejectâ divinâ Christi personâ & naturâ acquiescendum sit in persona Christi humana, quæ divinitate tanta a Deo donata est, ut fides in eam collocari jure possit, & qui ei confidit, non confundatur.

Errorem quinquagesimum secundum talem facit Smiglecius, Christum formam servi, id est, mancipii assumisise. At hoc quid dici potest verius? Quis enim nescit, servum in S. literis significare mancipiū, hoc est, hominem abjectum & vilem? Quanquam non assumisise eum sed accepisise eum Paulo dicimus.

Cur sententia de
essentia Christi
fidem in eum non
tollat.

Heb: 11, 6.

Cur sententia ve
ra de Christi es
sentia magni fa
cienda.

Quo sensu dicatur, Christum æqualitatem cum Deo deposuisse.

Error quinquagesimus tertius Smiglecio talis est: *Christum formam Dei amisisse, & æqualitatem cum Deo deposuisse.* Et hoc similiter verius nihil esse potest, si addantur verba, *ad tempus*, & verbum *deposuisse* ita accipiatur, ut significet, Christum ita se gessisse, & sese talem prætulisse, ac si planè nullam cum Deo æqualitatem haberet. Unde etiam, cum de ista depositione loquimur, prærumque aliquid tale addimus, quod eam determinet, nempe suo modo eum deposuisse æqualitatem cum Deo. Voce autem *amittendi* nos non utimur, sed Smiglecus est, qui sic libenter nos cavillatur.

Cur Christus ad dexteram Dei sedisse totam vitam suam dici nequeat.

Errorem quinquagesimum quartum constituit talem Smiglecus, *Christum totam vitam suam non esse dignum sedere ad dexteram Dei.* Hoc nos iisdem verbis nunquam diximus: sed cavillator Smiglecus exosos nos ista oratione facere conatur. Dicimus, Christum non sedisse ad dexteram Dei ab ipsa sua nativitate, ut vult Smiglecus: Smiglecus verò, ut hoc telum declinet, ait, eum, licet non sederit, tamen dignum fuisse qui sederet. Nos hujus modi locutionem insolentem, & Scripturæ S. incognitam esse affirmamus. Hæc enim, cum Christum, ob obedientiam Deo præstandam & prælitam, ad dexteram Dei sedere debuisse testetur, satis apertè indicat, fieri nullo modo potuisse, decreto Dei sic ferente, ut antea ad dexteram Dei sederet, quam Deo obediret. Iam si illud fieri nullo modo potuit, quid est aliud, dicere, Christum dignum eo fuisse, quam divino decreto & voluntati contradicere, & vias Domini pervertere?

Quomodo dici possit, Christum in morte desisse Dei filium esse.

Error apud Smiglecium quinquagesimus quintus est, *Christum in morte desisse esse filium Dei.* Et hoc, si sobria accedat interpretatio, vel recta consideratio, non potest non esse verum, nisi negetur, Filium Dei verè & propriè mortuum esse. Mori enim & desinere esse, idem sunt. Iam si Christus filius Dei in morte esse non desit, quomodo eum Deus ex mortuis resuscitasse vel eduxisse, vel denique genuisse dici potest? Nam quod est re ipsa, & esse non desinit, id nec ex mortuis resuscitari, nec gigni necesse est.

Quo sensu Christus Dominus glorio dicatur.

Error Smiglecio quinquagesimus sextus est, *Christum in cruce non fuisse Dominum glorie.* Primum id nusquam dicimus: Sed tantum necessarium esse negamus, quia Paulus dicit, *si cognovissent, Dominum glorie non crucifixissent*, Paulum de Christo loqui, quatenus crucifixus fuit. Possit enim Christum gloriæ dominum a Paulo appellari respectu ejus temporis, quo Paulus ista de Christo scripsit, cum scilicet esset jam Dominus gloriæ. Deinde etiam concedimus, Christum in cruce Dominum gloriæ appellari potuisse, quia scilicet Dominus gloriæ paulò post infallibiliter futurus esset. Itaque nos dupliciter Smigle-

Smiglecius suo more cavillatur & calumniatur. Nunc addo, Christum Dominum gloriae, tunc etiam appellari potuisse. Quia bonam partem ejus gloriae, quam nunc habet, tunc ei ipsa possidebat.

Error em adducit Smiglecius quinquagesimum septimum, *Christum non esse verè & propriè sacerdotem, sed metaphoricè & impropriè*. Sed iterum calumniatur. Nec enim Christum verè sacerdotem esse unquam negamus. Et certè verba, quæ opponit vocibus *verè & propriè*, nempe *metaphoricè & impropriè*, calumnia Smiglecium convincere possunt. Non opponuntur enim *metaphoricè & impropriè* vero. Nam & id, quod *metaphoricè & impropriè* aliquid est, verè aliquid est. Præterealongè ista differunt, *impropriè* appellari sacerdotem, & *improprium* esse sacerdotem. Nam & Deus appellatur *impropriè* redemptor, & tamen proprius est redemptor.

Christus impropriè appellatus sacerdos, verus est sacerdos.

Psal: 18. v. 16.
Esa: 41. v. 14.

Error, quem Smiglecius quinquagesimum octavum numerat, *Christum non obtulisse verum sacrificium sed metaphoricum*, nonnè primum ex præcedente pendet? Nam si Christus *impropriè* vel *metaphoricè* sacerdos appellatur, certum est, ejus etiam sacrificium appellari *metaphoricum*. Sed numero centenario indulgendum fuit. Deinde calumnia eadem est, in hoc, quæ in præcedente fuit annotata. Nusquam enim dicimus, Christum non obtulisse verum sacrificium. Verum sacrificium Christus obtulit, sed illud sacrificium verum, describi dicimus vocibus *impropriis & allegoricis*.

Error em & hoc appellat quinquagesimum nonum, *Dicere, Christum in cæna sacrificium obtulisse, esse extremam amentiam*, quod est ipsissima veritas. Nam si ad sacrificii oblationem requiritur ingressus in sancta sanctorum, ut testantur s. literæ, quomodo Christus, qui natus, ut tunc, cum cænam institueret, cælum ingressus fuerit, sed nec mortuus fuerat, quæ mors præparatio tantum ad sacrificium erat, sacrificium tunc, cum mortis futuræ repræsentationem tantum quandam exhiberet Apostolis, obtulisse dici ullo modo potest?

Cur Christus in cæna sacrificium non obtulerit.

Similis præcedentibus error est sexagesimus, *Quæ Paulus de sacrificio Christi docet, impropriè & figuratè accipienda esse*. Nihil enim rei ipsa differt ab illis. Non rectè autem exprimitur nostra mens in verbis a Smiglecio positis. Videntur enim indicare, quasi non sit proprium aliquid, quod per sacrificium Christi in epistola ad Hebræos describitur, cum tamen res longè aliter se habeat. Id enim, quod voces sacrificii & oblationis, interpellationis, & alia his similia notant, res propria est: nempe Christi apud Patrem perpetua præsentia, conjuncta cum divina illius potentia & cura salutis nostræ. Ea autem, vocibus & phrasibus allegoricis, ex lege Mosaica translatis, describitur, ut,

Quid sit sacrificium Christi, & quomodo intelligendum.

que madmodum sacerdos legalis, sacrificia Deo offerendo, coram Deo apparendo, & pro populo verè orando, peccata illorum, quæ vi veteris Fœderis remitti poterant, divina benignitate accedente expiabat: sic quia Christus præsentia suâ apud Patrem & potentia suâ peccata nostra omnia expiat, pro nobis seipsum offerre, coram Deo apparere, & apud illum interpellare improprie dicitur. Oblatio enim & interpellatio proprie accepta, pugnant cum divina potentia. Quâ quia carebat Pontifex legalis, ideo, proprie loquendo, offerrebat & interpellabat:

Eodem pertinet & illud, quod pro sexagesimo primo errore allegat Smiglecius: *Christum in cruce seipsum non sacrificasse, nec obtulisse Deo pro nobis*. Nam si sacrificium novi Fœderis perfici non potest, nisi in celo, ut in veteri Fœdere ante ingressum in sancta sanctorum perfici sacrificium non poterat, quis non videt, Christum seipsum nec sacrificare, nec offerre Deo pro nobis potuisse in cruce? Christi mors, quam in cruce pertulit, præparatio fuit ad sacrificium, non ipsum sacrificium, ut etiam sub veteri Fœdere mactatio pecudis præparatio ad sacrificium legale fuit, non ipsum sacrificium.

Errorem & hoc sexagesimum secundum appellat: *Falsum esse, Christum in terris purgationem peccatorum fecisse*. Sed quomodo prius Christus peccata expiare potuit, quàm Pontifex factus esset? Pontifex autem, ingrediens in celum, factus est. Et etiam si facta purgatione peccatorum, condescendit Christus in throno majestatis: tamen non est statuendum, illud prius factum esse, quàm hoc. Ita enim istiusmodi aoristi græci, *ποίησάμενος καθαρισμόν τῶν ἀμαρτιῶν, ἐκάθισεν*, resolvi possunt & debent: Fecit peccatorum purgationem, & condescendit, &c. ut utrumque simul factum esse censeatur. Quomodo dicitur: Christus respondens, vel eum respondisset (est enim in Græco plarumque *ἀποκριθεὶς*) dixit: Petrus percusso servo, abscidit ejus auriculam: Discipuli fune submissum Paulum in sporta, demiserunt per murum: Iesus introivit in celum pro nobis, secundum ordinem Melchisedeci factus sacerdos in æternum. Vbi licet duo dici videantur, tamen utrumque simul & semel factum esse, nemo non agnoscit.

Ex quo intelligendum & illud est, quod pro sexagesimo tertio errore habet Smiglecius, *Christum in celis primum factum esse Pontificem, & ibi sacrificium suum primum obtulisse*. Hoc enim ita verum est, ut nihil verius, dum modo intelligatur, quid sit sacerdotem esse & sacrificium offerre. Pontificem esse & sacrificium offerre, est, ea peragere, quæ ad expiandum peccata populi pertinent. Hoc quia Christus prius non præstitit, quàm in celos ingressus fuit: Ad expiandum enim peccata populi Dei requiritur potissimum potentia auferendi rea-

Cur Christi sacrificium nõ in cruce peractum.

Sessio Christi ad dexteram Dei & purgatio peccatorum simul facta est.

Matth: 3. 15.

C. 4. 4.

Matth: 26. 51.

A. 9. 25.

Heb: 6. 20.

Quid ad sacrificium Christi requiratur,

om peccati, qui est mors aeterna. Hanc verò rursus Christus non habuit, antequam ipsemet immortalis per ingressum in cælum, fieret; hinc patet, Christum nec Pontificem factum esse, nec sacrificium obtulisse, priusquam in cælum ingrederetur, hoc est immortalis fieret, & divinam potestatem consequeretur. Qua in re dissimilis est Christus noster Pontifex legali pontifici. Is enim antea Pontifex erat, quàm in sancta ingrederetur. Nec mirum. Tunc enim sacrificium & sacerdos erant diversa. Nunc verò Christus idem & sacerdos est & sacrificium. Nam non aliena sacrificia sed seipsum Deo offert, hoc est, per perpetuam suam apud Deum præsentiam & divinam potestatem efficit, ut omnes peccatorum pœnæ & ipsa mors aeterna remittantur, vel, ut autor idem loquitur, causa salutis extitit omnibus qui ipsi obediunt.

Differentia pontificis legalis & Christi.

Rursus errorem sexagesimum quartum constituit Smiglecius, In Christi sacrificio nullum locum esse voluntati Christi, sed tantum Patris. Sed calumniatur Smiglecius. Nam verba mea sic habent: In sacrificio Christi nullus, *proprie loquendo*, locus est voluntati illius (Christi) ut in aliis actionibus. Sacrificium enim Christi, Dei voluntati potius tribuendum est, qui Christum salutis nostræ causâ ita extollere voluit. Audin' benevole lector, quantum differant mea verba a Smigleciis verbis. Idque tantò rectius intelliges, si occasionem, quæ ista scribere me coëgit, expendas. Explicaturus Smiglecius verba Heb. 10. 5. quæ sunt: *ideo ingrediens in mundum dicit: Sacrificium & oblationem nolui* &c. dicit, Christum primùm voluntate se ipsum obtulisse, nempe post nativitatem, deinde re ipsa se sacrificasse, in morte scilicet. Ego id falsum esse doceo, tum eo, quòd verba talem explicationem non patiantur. Ait enim: *Ingressus in mundum, dixit* &c. Vnde constat, istam oblationem cum ipso ingressu de quo ibi sermo est, fuisse conjunctam: tum eo, quòd in sacrificio Christi non sit locus, proprie loquendo, voluntati Christi, hoc est, quod non potuerit Christus primùm velle fieri pontifex, & deinde factus sit, ut in aliis actionibus fieri potest, in quibus quis primùm decernit se id facturum, postea deum facit. Nam illud, quod Christi sacrificium constituit, nempe ejus in cælum exaltatio, perpetua ibidem præsentia, & cura nostri, ita fuit comparata, ut non a Christi voluntate penderet, sed a Dei voluntate & gratia. Nam non semet ipsum Christus glorificavit, ut fieret Pontifex, sed qui eidem dixit: *Tu es sacerdos secundum ordinem Melchisedech*. Hinc verò nullo modo sequitur, Christum, posteaquam nunc Dei voluntate factus est pontifex, non uti suo arbitrio & libera voluntate, quod nobis objicere videtur Smiglecius. Differunt enim

Quo sensu dicatur Christi sacrificium potius ex Dei quàm Christi voluntate penderet.

Heb. 5. 5.

Sacrificii Christi administratio pèdet ex Christi voluntate.

sacrificii adeptio & administratio: Illa Dei voluntati tota accepta referenda est: hæc Christi etiam voluntatem requirit.

Liberatio vera
voce impropria
describitur.

Errorem sexagesimum quintum facit Smiglecius, *Christum non verè nos redemisse*. Vbi iterum magna inest calumnia: Credimus enim, Christum verè nos liberasse sanguine suo, tum a peccatis ipsis, tum a peccatorum pœnis: Sed liberationem illam veram dicimus vocabulo improprio, nempe redemptionis, describi: Quia scilicet in ista nostri liberatione nemini quicquam pro nobis solum sit, quod ad propriè acceptam redemptionem omnino requiritur: Hoc modo etiam liberatio populi Dei ex Ægypto redemptio appellatur, non quòd Deus verè populum suum non liberaverit, sed quia nemini quicquam pro populo suo dederit.

Cur Christus nõ
sit pontifex secũ-
dum ordinẽ Mel-
chisedeci, quoad
ritũ sacrificandi.

Error Smiglecio sexagesimus sextus est. *Christum non esse sacerdotem secundum ordinem Melchisedech, quoad ritum sacrificandi*. Hoc verò nos ideo verissimum esse arbitramur, quòd autor Epistolæ ad Hebræos, prolixè rem istam persequens, in quonam scilicet assimilatus sit Dei filio Melchisedech, ritus sacrificandi nullam prorsus facit mentionem: Quin illò omisso alia recenset & explicat, quæ ab hoc sunt longè diversa. Nempe, quemadmodum Melchisedech sine patre & matre, & sine genealogia fuit, quoad sacrificium, hoc est; nec decessorem nec successorem in munere suo habuit: ita etiam, quia Christus in munere suo sacerdotali nec decessorem habuit (natus enim est ex tribu Iuda, de qua nihil Moses quoad sacerdotium testatur) nec successorem habiturus est. ipse enim populum suum ad summam adducit beatitatem, & nemo post illum populi divini servator futurus est, sine patre & sine matre, & secundum ordinem Melchisedeci pontifex appellatur. Quod Smiglecium repudiare non est mirum. Non potest enim non videre, si hoc obtineat, magnam suæ religionis Pontificiæ partem corrui turam.

Cur meritum in
Christi obedientia
locum non
habeat.

Pro errore sexagesimo septimo hoc ponit Smiglecius, *Christum passione sua & morte non meruisse suam exaltationem*. Sed iterum non sine dolo. Omissit enim vocem *propriè*, quam ego ad marginem disertè addidi. Et certè, propriè loquendo, nullus est apud Deum locus merito. Vbi enim est meritum, propriè loquendo, ibi debitum est ex parte Dei: Deus autem non ex debito dedit Christo exaltationem: sed gratis dedit vel donavit, teste Paulo, (est enim in Græco *ἐχαίρωτο*) Gratuita autem donatio & meritum invicem se tollunt. Obedivit quidem Deo perfectè Christus: sed illud ipsum non sine singulari Dei auxiliò factum est. Quod tale auxiliò Dei iterum meritum excludit prorsus. Et quod Paulus ait: *Operanti non*

impu-

imputatur merces secundum gratiam, sed secundum debitum, id de operatione tali intelligendum est, quæ ex hominis solius viribus proficiscitur. Qualis si daretur, huic non imputaretur merces secundum gratiam, sed secundum debitum. At hujusmodi operatio in humanam naturam per se non cadit. Itaque nemo etiam mereri quicquam propriè apud Deum potuit. Improprè autem meritum id appellari potest, quia nemo sine obedientia mercedem consequi potest, quantumvis rursus obedientia impar sit mercedi.

Quatenus obedientia meritum appellari potest.

Pro errore sexagesimo octavo habet hoc etiam Smiglecius, *Christum, nisi passus & mortuus fuisset, gloriam suam titulo filii Dei, consecutum non fuisse*. Sed injuriâ. Si enim Christum oportuit pati, & hoc modo intrare in gloriam suam, quomodo, nisi mortuus fuisset, eam consecutum fuisset? Consequi gloriam, quam nunc habet, Christum potuisse fatemur, absque morte, nisi divina intercessisset voluntas & decretum. Quomodo enim id Christo evenire non potuisset; quod Enoch & Eliâ contigit, & omnibus qui in Christi adventu vivi supererunt; continget, qui scilicet gloriam suam sine morte consecuti sunt & consequentur? Sed postquam divinum decretum intercessit, jam nullo modo aliter fieri potuit. Decreta enim Dei sunt irrevocabilia. Et hinc Christi obedientia tantoperè prædicatur, quòd, cum gloriam suam, si decretum Dei aliud non intercessisset, absque morte consequi potuisset, decreto Dei ita ferente, sponte sua se Deo submiserit, & nostri causâ mortem tam truculentam passus sit.

Luc. 24. 26.

Quatenus Christus sine morte gloriam suam consequi non potuerit.

Errorum sexagesimum nonum talem facit Smiglecius, *Christum propter suam æqualitatem potuisse jure sedere ad dexteram Dei, falsissimum esse*. Sed hoc captiosè dicitur. Nam & verba tum Deo in illis propter suam æqualitatem omissa sunt: & in hoc toto negotio, ut ego loquor, non spectanda est dignitas Christi, sed Dei voluntas & consilium. Cui is contradicit, imo tacitè id culpat, qui, cum Deus Christum sedere ad dexteram suam, nisi post mortem, noluerit, jure eum ante ad eam sedere potuisse affirmat. Et certè, quia Deus tunc demum Christum sessione ad dexteram suam dignari decreverat, si moreretur, jure dici potest, Christum priùs dignitatem sedendi ad dexteram Dei, consecutum non esse, quàm ea omnia exqueretur, quæ illi divinitus injuncta erant. Voluit aliquid nobis assignere Smiglecius, vel a nobis extorquere, quod exosum esset apud homines incautos: sed veritas divina capi nescit.

Causa sessionis Christi ad dexteram Dei unde judicanda.

Errorum septuagesimum constituit Smiglecius, *Christo post resurrectionem, donatam esse tandem divinitatem*. Sed hoc antea etiam dictum fuerat, numero 39, & 44. Et veritas est ipsissima, si divinitas accipi-

Quatenus divinitas perfecta Christo data sit.

accipiatur, ut nos sentimus, pro perfecta potestate nos servandi. Alias enim fatemur, Christo, ut Deus antea fuit appellatus, sic etiam divinitatem ex parte donatam fuisse. Divino enim modo imperabat demonibus, morbis, mari, vento, &c. quæ de causa etiam in Dei forma & Deo æqualis fuisse dicitur.

Errorem septuagesimum primum & hoc esse ait: *Sessionem Christi ad dexteram Dei esse Christi divinitatem.* Sed & hoc quid verius? Sedere enim a dextera Dei, locum honoratiorem quodammodo significat. Iam quid est divinitas, si hoc non est?

Errorem septuagesimum secundum talem fingit Smiglecus, *Christum in cælo non verè interpellare pro nobis.* Sed cavillatur suo more. Nos enim tantum dicimus, Christi pro nobis interpellationem, quæ vera est, non esse propriè accipiendam. Potest autem, quod impropriè describitur, verè tamen fieri. Impropriè porrò Christi interpellationem accipiendam esse, inde apparet, quòd propriè accepta interpellatio, & divina potestas, quæ quis omnia facere potest, quæ vult, ex diametro pugnant. Vnde illi, qui spiritu Iudaico aguntur, cum hæc duo simul consistere non posse, probè perspiciant, in id omnibus viribus incumbunt, ut negent, Christum nunc potestate divina prædicitum esse, quia scilicet pro nobis oret. Quorum damnatio justa est. Smiglecus verò non procul cum suis abest ab ista blasphemia: idque aucto errore. Eum enim, qui non credit, Iesum Christum hodie potestate sua divina nobis opem ferre posse, utur blasphemet: non mirum est tamen, tandem dicere, ne scripturas negare videatur, Christum orando pro nobis eandem procurare: At is, qui credit, Christum esse illum unum Deum, & de eodem affirmat, eum nunc propriè pro nobis interpellare, is quid dicat, parum considerare videtur. Nam qui orat propriè pro aliquo, is hoc ipso Deus ille unus esse negatur. Et mira est hæc veritatis divinæ vis & præstantia. Clamat cum suis Smiglecus, nos Christo honorem divinum detrahere: Interim ipsemet tantum Christo tribuere non audet, quantum nos tribuimus, etiam si negemus, eum esse unum Deum.

Errorem septuagesimum tertium facit Smiglecus: *Christum bis ascendisse in cælum, semel in vita, secundò post mortem.* Et hoc elegans nostræ confessionis mysterium est, quod nullius erroris convinci unquam potest. Nam diserrè testantur sacræ literæ, filium hominis ascendisse ubi erat antea. Si hominis filius antea fuit in cælo, quàm ille luc ascendit, necesse est, illum eò ascendisse. Nam alio modo filius hominis in cælo esse non potuit. Nec quicquam in eo absurdi est, imò magna convenientia, nec dicam necessitas quodammodo. Nam si

Cur Christi interpellatio impropriè sit accipienda.

Iudaizantes & Trinitarii quatenus similes.

Quomodo ascensio in cælum Christi bis facta intellegendenda.

Ioh: 6. 62.

Mosi & Paulo contigit cum Deo esse, & in cælum tertium rari, quid illud Christo contingere potuisse negemus? Et talem magistrū talem doctrinam, tali modo revelatam habuisse, plusquam verisimile est.

Error septuagesimus quartus Smiglecio est, *Ante Christi resurrectionem neminem fuisse obligatum, adorare & colere Christum pro Deo.* Vbi nos iterum graviter calumniatur: Nos enim non dicimus neminem, sed nō *omne* genu obligatum fuisse ante resurrectionem in Christi nomine sese flectere, edocti id a Paulo, qui ait, in eum finem Deum super exaltasse Christum, & dedisse ei nomen quod (est) super omne nomen, ut in nomine Iesu flectatur *omne* genu cœlestium, terrestrium & infernorum. Quod etiam in responsione nostra Smiglecio objeceramus: & tamen is iterum hoc repetere non erubuit. Quamquam & illud defendi potest, quod nobis objicit Smiglecus, si obligatio (ut potest) pro præcepto accipiatur. Nemini enim Deus ante mortem Christi præcepit, ut eum adoraret, quantumvis id aliis de causis homines facere potuerint, & fecerint, & Deo res illa longè fuerit acceptissima. Quemadmodum etiam ab initio mundi, ipsum Deum adoratum fuisse credibile est, non ob ullum Dei præceptum, sed quia sic consideratio majestatis & potestatis divinæ, quam hominibus Deus revelarat, requireret.

Quatenus adoratio Christo ante mortem competierit.

Phil. 2. 9.

Causa adorationis vera quænam?

Error septuagesimus quintus Smiglecio est, *Christum pari absolute cultu cum Deo colendum non esse.* Et hoc pro re singulari ascribendum non erat. Consequens enim ejus necessarium est, quod supra non semel fuit tractatum, Christum scilicet non esse naturā vel summum Deum. Nam si Christus naturā vel summus Deus non sit, quomodo pari absolute cum Deo summo honore coli potest? Quæ enim est divinitas & potestas, talis etiam est cultus. Divinitas & potestas non est absolute par divinitati & potestati Dei Patris. Nam ab illo profecta. Ergo nec cultus absolute par esse potest. Par tamen est suo modo; quia ejusdem generis cultus debetur Christo, qui Deo.

Cur cultus Christi par absolute non sit cultui Dei.

Errorem & hoc appellat septuagesimum sextum Smiglecus, *Christi in cælo & in terra regna esse distincta.* At ego non intelligo, quid dicat Smiglecus. Fatemur enim, Christum tam in cælo, quam in terra regnare simul & semel: & ignorantiam Smiglecii esse dicimus, qui ex uno regno Christi duo faciat, quorum alterum nunc ducet, alterum post finem hujus mundi incepturum & duraturum sit. Tunc enim finis erit regni Christi, quale nunc habet. Itaque aut falsus est Smiglecus, aut fallere voluit, dum illud nobis pro errore objicit.

Christi regnum proprium unum tantum est.

Error etiam Smiglecio est septuagesimus septimus, *In novo fædere*

Quatenus Deus
absolutè colen-
dus.

dere nusquam dicitur, soli Deo absolutè, cultum divinum deberi. Et hinc obscuritas est non minima: Hoc certum est, nos nusquam ita loqui, Si autem divinare aliquid licet, hæc nostra est sententia. In Veteri quidem fœdere præcipi, ut unus solus Deus colatur: At in Novo fœdere id vel nusquam expressè dici, quia scilicet cultus divinus Christo etiam debeatur: vel si tamen dicatur, id non ita accipiendum esse, quasi non sint duo colendi sub Novo fœdere, Sed quòd cultus, qui duobus tribuitur, in unum Deum redundet, qui, ut olim immediatè tantùm colebatur, sic hodiè & immediatè & mediatè coli potest & debet.

Quatenus dicatur,
posse aliquem
cum falsa opini-
one servari.

Errorem & illud septuagesimum octavum constituit Smiglecius, *Cum fide falsa posse homines Deo placere & salvari.* Sed primùm nos calumniatur. Nusquam enim ita loquimur, & nisi sobriè id accipiatur, falsum esse dicimus. Nam si per fidem falsam intelligatur falsa de essentialibus fidei Christianæ particulis opinio, & vitæ impietas, eum, qui istis rebus implicatus sit, Deo placere & servari posse, planè desperamus: si verò per fidem falsam intelligatur, falsa de aliis quibusdam, ad Christianam religionem pertinentibus quidem, sed tamen non prorsus necessariis, opinio, fate mur, eam homini salutem non adimere: Quales sunt omnes illæ, quæ fidem in Christum & obedientiam præceptis illius præstandam non tollunt. Additis tamen his duabus cautionibus 1. est, si constet, eum, qui ista ignoret, ignorantiam non affectare, sed non posse verè illa percipere 2. Si neminem propterea, quod diversum a se sentiat, persequatur: aut odio habeat. Aliàs enim, si scilicet, cum possit intelligere, nolit tamen, tanquam pertinax, & si alios propterea persequatur & odio habeat, tanquam parum pius & charitatis Christianæ expers, damnabitur. Et hæc tenus de erroribus, quos de Christo nos tenere credidit Smiglecius. Quare quantum fallatur, puto jam omnibus constare. Pergamus jam ad errores, quos de sanctis nobis objicit.

Quatenus falsa
etiam opinio da-
mnetur.

DE SANCTIS.

ERROREM septuagesimum nonum facit: *Mariam reginam cæli & terræ appellare, & per eam omnia impetrari posse, credere Idololatricum est.* Nos quidem id affirmare minimè pudet, & verissimum esse planè nobis persuasum habemus. Pudeat autem Smiglecium & omnes Pontificios ea de virgine Maria spargere, quæ nec in S. literis scripta extant, nec ex illis deduci possunt, nec ulla probabili verisimilitudine nituntur. Tantum enim abest, ut ista de Maria dici possint, ut ne eam nunc verè vivere constet. *Primitiæ enim eorum qui*

Cur de Maria dici
nequeat, eam
nunc vivere.
1. Cor. 15.

obdor-

obdormierunt, Christus. Deinde illi, qui sunt Christi, in adventu ejus. Inter hos verò una est Maria: *Hæc est voluntas*, ait Christus, *ejus, qui me misit, patris, ut omnis qui videt filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego resuscitabo illum in novissimo die.* Inter hos omnes autem una est virgo Maria. D. Paulus ait de se ipso: *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi, cæterum reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus justus judex, in die illa, & non solum mihi, verum etiam omnibus, qui diligunt gloriosam apparitionem ejus.* Inter hos omnes autem una est Maria. Et hæc sententia Pontificiorum de Maria & sanctis aliis, unum ex præcipuis est, quod magnam Ecclesiæ Romanæ corruptionem & a fide Christiana defectionem arguit: & in quo nisi correctio justa instituitur, de salute eam periclitari profusum necesse est.

Ioh. 6. 40:

2. Tim. 4. 7, 8.

Error octogesimus constituit talem: *Ioannem Apostolum idololatram fuisse, cum angelum adoraret.* Hæc iterum calumnia Smigleccij est. Nec enim ego ita loquor, nec id ex meis verbis colligi potest. Tantum enim dico, ad ostendendum, quod sufficiat ad idololatricam constituendam, si cultus divinus rei, de qua adoranda aut invocanda nullum extet præceptum, & quæ potestatem verè divinam non habeat, tribuatur; nec Ioannem, Angelum pro summo omnium rerum autore, adoratum fuisse, & tamen, ne illud faceret, prohibitum fuisse, ne scilicet idololatra fieret. Nam certum est, si Ioannes id iterum facere voluisset datâ operâ, quod antea per aliquem errorem facere volebat, cum in id crimen incidurum fuisse. Quemadmodum etiam Cornelius, si Petro prohibenti, ne se adoraret, non paruisset, proculdubio in idem crimen incidisset.

Quid in factò Ioannis angelum adoraturus ille sciderandum.

Act. 10. 26.

Error Smigleccio octogesimus primus est, *Sanctos vitâ sanctos nullo modo existere, id quod de totâ illorum substantia intelligendum est.* Hæc res explicatione indiget. Sanctos vitâ sanctos non existere, firmiter credimus. Dissoluto enim corpore ab anima, & corpore in nihilum redactò, sancti non sunt amplius, sed tantum animæ ipsorum restant. Ad sanctos autem constituendos, requiritur anima ipsorum & corpus. Animas sanctorum restare post mortem credimus. redit enim spiritus hominis, teste sacra scriptura, ad Deum, qui eum dedit. Sed quia animam istam vel spiritum hominis post mortem aliquid sentire, vel aliqua re perfrui, nec scriptura testatur, nec ratio permittit. ut enim corpus sine anima, sic etiam anima sine corpore nullas operationes exercere potest, cum sit pars tantum hominis. qua de causa iterum corpora promittuntur fidelibus in futuro seculo; ideo dici potest, sanctos nullo modo existere, quod ad totam sui substan-

Quo sensu dici possit, sanctos vitâ sanctos non existere.

tiam. Quia scilicet perinde sit, ac si anima illorum nulla esset, etiamsi suo modo sit, quia scilicet nullius rei sensum habeat, aut ipsa per se voluptate aliqua frui possit. Hoc a nobis dici ægè ferunt Pontificii, quia magnam suarum superstitionum partem ruituram, si vera sunt, quæ nos de sanctis sentimus, probè prospiciunt.

Errorem porro & hunc octogesimum secundum recenset, *Christum suorum fidelium vitæ sanctorum non futurum memorem, nisi die iudicii, cum post mortem non existant.* Hic cum præcedenti re ipsa idem est. Nam qui dicit sanctos vitæ sanctos nullo modo existere, is hoc ipso negat, Christum illorum memorem esse. Est autem præterea cavillus vel ambiguitas in verbis Smiglecii. Memorem enim alicujus esse dupliciter potest accipi. Vel quòd quis prorsus memoriam alicujusita de posuerit, ut nunquam ejus misereri velit: vel quòd, etiamsi aliquando ejus misereri velit, tamen nunc nihil faciat, unde appareat, cum illius memorem esse. Priori modo acceptum de fidelibus vitæ sanctis, falsum est: Posteriori verissimum. Tempus enim erit, quando omnes in Christo mortuos Deus per Christum resuscitabit, etiamsi nunc nihil illorum causâ faciat, & non secus sint in morte & inferno (ut scriptura loquitur) fideles quàm infideles. Hinc enim dicitur, mortem & infernum redditurum suos mortuos.

Errorem octogesimum tertium Smiglecus facit talem, *In Angelis religionem & liberum arbitrium locum non habere.* Accuso iterum Smiglecium cavillationis & doli. Nam vocem *proprie*, quam ego disertè addidi, omisit, quæ si addatur, res erit planior & explicatio. *Proprie* autem religionem & liberum arbitrium in Angelis locum non habere, vel hinc constat, quòd si aliter res se haberet, fieri posset, ut etiam peccarent & ita perirent. Quod valdè absurdum, & quibusdam sacrarum literarum in N. F. locis, adde etiam ipsi rationi contrarium esse viderur. Non nego autem Angelos sponte sua Deum colere & illi obedire. Potest enim voluntas illorum ita a Deo esse confirmata, ut peccare & nolint & non possint: nec tamen prorsus coacta esse. Cujus etiam simile quid in Christo Iesu, dum hic in terris degeret, accidisse, jure credere possumus.

Error & hoc Smiglecio est octogesimus quintus. *Angelos non esse missos ad salutem hominum procurandam ante salutem revelatam a Christo.* Sed primùm nusquam ita loquimur. Facile enim concedere possumus, angelos missos fuisse etiam sub V. F. a Deo, ut salutem illorum eo modo, quo tunc procurari poterat, procurarent: Sed verba Heb. I., quibus de angelis dicitur, quòd sint Spiritus ministratorii, qui emittuntur in ministerium illorù, qui salutem hereditaturi sunt, negamus

Quo sensu dicitur, Christum non esse memorem mortuorum.

Apoc. 20. 79.

Cur religio in angelis locum non habeat. &

Quatenus habeat.

Quo sensu negatur, angelos procurasse salutem hominum ante N. F.

mus de eo tempore necessariò accipienda esse, quo Christus in terris vixit, quod Smiglecius affirmat; & de illo demum tempore accipi posse affirmamus, quod Christi resurrectionem consecutum est. Tunc enim demum occasio fuit vera ministrandi Christi discipulis & sectatoribus. Idque etiam verbum presentis temporis, *Qui emittuntur*, satis indicare videtur.

Error apud Smiglecium octogesimus sextus & hoc est: *Sanctorum cultum esse idololatriam*. Quid verò dici potest rectius, si cultus sanctorum accipiatur, pro invocatione sanctorum, ut nos diversi in diversis necessitatibus nostris juvent, & beneficia in nos tam spiritualia, quàm corporalia conferant. Quorum plenæ sunt Pontificiorum litaniæ, quas vocant. Quæ in re nisi respuerit ecclesia Romana, graves olim Deo pœnas dabit. Aliàs enim sanctos colere, hoc est, sanctam eorum memoriam habere, ipsorum vitam & actiones pro divinis agnoscere, & eos imitandos sibi proponere, utile esse & necessarium, nemo Christianorum nescit, juxta illud: *Memento ducum vestrorum, qui locuti sunt vobis verbum Dei, quorum intuentes exitum conversationis, imitami fidem*.

Quatenus cultus Sanctorum vituperandus.

Heb. 13. 7.

Errorem octogesimum septimum finxit talem Smiglecius: *Christum post finem mundi nullius memorem futurum*. Sed re explicata, cavillus Smigleccii apparebit. Memorem esse alicujus accipio hîc, pro, beneficium in aliquem conferre, quale a Christo latro in cruce petebat, cum diceret: *Memor esto mei, cum veneris in regno tuo*. Quia verò beneficium nemini Christus post perfectam salutem exhibebit. erunt enim fideles unâ cum illo cohæredes Dei, & unâ cum illo regnabunt, quis non videt, isto modo Christum nullius memorem futurum? Aliàs enim, si de sola memoria verba accipiantur, non ita sumus obtusi, ut non intelligamus, Christum in omnem seculorum perennitatem memorem futurum eorum, quos ipsemet ad regni sui consortium admisit. Sic scilicet non potest non cavillari eos Smiglecius, quos erroris convincere satagit.

Quo sensu Christus memor futurus suorum in æternum.

Rom. 8. 17.
2. Tim. 2. 12.

Fingit & alium errorem octogesimum octavum, *Animas hominum unâ cum corporibus per mortem perire*. Sed quid hic differt ab octogesimo primo? Nam si quis fingatur dicere, sanctos vitâ sanctos nullo modo existere, idque de tota illorum substantia intelligendum esse, quomodo non dicit, animas hominum, scilicet quorumvis unâ cum corporibus per mortem perire? Sed ut ad octogesimum primum respondimus, sic etiam ad hunc errorem dicimus: Nos nunquam ita loqui. Credimus enim, spiritum hominis redire ad Deum, qui illum dedit. Et etiam si non credamus, spiritum, qui ad Deum re-

Quo sensu anima post mortem extare dicatur.

dit, aliquid sentire, aut beatitate aliqua frui, ante Christi adventum: tamen dici non potest, nec etiam nos dicimus, spiritum illum vel animam perire prorsus. Aliàs enim non ii, qui nunc sunt homines, resurgerent, sed alii, quod longè est absurdissimum. Conservabit scilicet spiritus iustorum Deus, & Iesus Christus, cui eos illi morientes commiserunt, & reddet illis depositum ipsorum in die iudicii, quo anima vel spiritus hominis junctus cum corpore vel domicilio spiritali, quod ex Deo vel ex celo esse Apostolus testatur, vivet in æternum.

1. Cor. 15. 47.
2. Cor. 5. 2.

Quid de resurrectione piorum sentiendum.

Similis huic præcedenti est octogésimus nonus. *Die iudicii non solum corpora resurrectura, sed & animas novam existentiam accepturas.* Nusquam enim sic loquimur. Nam corpora hæc, quæ nunc circumferimus, resurrectura non credimus: sed alia nobis danda esse, ab Apostolo edocti statuimus. Quomodo igitur dicamus, die iudicii non solum corpora resurrectura? Nec animas novam existentiam accepturas affirmamus. Iam enim non essent fideles eodem numero, qui nunc sunt: sed animas vel spiritus iustorum, quos Deus custodit & servat, credimus cum corporibus, quæ Deus illis parat, denuo junctum iri, ut modò indicavimus.

Qualia post resurrectionem corpora fidelium futura sint.

Errorem & illud statuit Smiglecus nonagesimum, *Corpora non eadem resurrectura die iudicii, sed alia longè perfectiora.* Hoc verò quomodo non firmiter asseramus, cum Paulus ipse id ita disertè doceat, ut vix aliquid disertius, dum de modo resurrectionis, vel in quali corpore mortui resurrecturi sint, disputans, ait, hominem resurrecturum (ut alia omittam) incorruptibilem, & corpus spirituale, vel spiritum vivificantem. Incorruptibile enim & spirituale vel spiritum esse, toto genere a corpore nostro, quod nunc habemus, differunt. Idem Apostolus ait: Carnem & sanguinem (ex quibus corpora nostra sunt conflata) non posse hæreditare regnum Dei. Idem ait, absorptum iri corpus hoc ab immortalitate. Idem denique alibi ait, Deum ut cibos sic & ventrem aboliturum. Abolito autem ventre, nonne necesse est vel ipsum corpus aboleri, vel sine ventre corpus fingere, quod longè absurdissimum est? Sed nolo huic rei ulterius probandæ immorari, quæ Christiana religione ita digna est, ut contrarium ejus prorsus sit Mæchometanum & Iudaicum. Hi enim ut post hanc vitam voluptates corporales fingunt, sic non mirum est, eos corpora etiam, qualia nunc habemus, imaginari futura esse. Cujus rei Christianos pudere deberet. Et hæc tenus ad errores, quos de Sanctis objecerat nobis Smiglecus, respondimus. Restant adhuc alii, numero decem, de aliis rebus, quos breviter etiam excutiemus.

ERRORES RELIQUI.

ERROREM nonagesimum primum facit, *Melchisedecum panem & vinum non sacrificasse*. Sed primum scriptura nusquam id testatur. Sic enim verba habent, ut Vatablus etiam interpretatur: *Et Melchisedech rex Salem protulit panem & vinum*. Protulisse, inquam, tantum testatur scriptura Melchisedecum panem & vinum: at in quem finem protulerit, non explicat. Unde etiam idem Vatablus super hunc locum commentans ait: protulit, intellige, ut sacrificaret. Quo commentario opus non fuisset, si verba istum sensum per se exigent. Imò testantur viri linguæ Hebraicæ peritissimi, verbum Hebraum nusquam pro verbo offerendi legi: Nec ex scriptura sensus ille elici potest. Nam si hoc ad modum sacrificandi Melchisedecianum pertineret, non omissum fuisset ab autore Epistolæ ad Hebræos, qui tam copiose omnia edidisset, quæ ad illius cum Christo, vel Christi cum illo similitudinem faciunt. Ratio verò, quam afferunt plerique, & ipse Smiglecius, quod mox addatur, *Erat enim sacerdos Dei altissimi*, prorsus infirma est. Nec enim in hebræo habetur vox enim, ut versio etiam, quam Vatablus sequitur, ostendit: Sic autem verba sonant: *Et hic sacerdos erat Dei altissimi*. Unde constat, his verbis non rationem reddi, quare panem & vinum protulerit Melchisedech: sed narrationem de eo continuari, quod scilicet & panem & vinum protulerit, & sacerdos simul fuerit, idque ob præcedentia potius dici, ne quis benedictionem illius flocci penderet. Sacerdotum enim erat non panem & vinum proferre, sed benedicere aliis. Illud fecit, ut rex, hoc ut sacerdos.

Melchisedecus panem & vinum, non obtulit, sed protulit, & cur.

Error apud Smiglecium nonagesimus secundus est, *Nihil homines posse mereri apud Deum*. Hoc si de Christo dici jure potest, qui tamen perfecte illi Deo obedivit, ut supra, ad sexagesimum septimum errorem respondendo, ostendimus, quid ni de aliis hominibus, quibus id Christus in universum præcepit: *si feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus?* Scimus nemini datum iri vitam æternam, nisi qui Deo obediat secundum præscriptum Christi; & hac de causa vitam æternam interdum etiam mercedem appellari: sed tamen mereri nos homines, proprie loquendo, aliquid apud Deum, solius pontificiæ ecclesiæ error, isque valde crassus, quantumvis speciosus, est. Ad meritum enim constituendum requiritur perfecta obedientia, eaque talis, quæ a solis humanis viribus proficiscatur, qualis a nemine unquam præstita fuit.

Cur merito in hominum obedientia non sit locus.

Error & hoc est Smiglecio nonagesimus tertius, quod dicimus: *Per sacramenta hominibus gratiam conferri, tantum non blasphemia est*. Sed

est. Sed hoc facit præjudicata illius de sacramentis, quæ vocant, opinio, non veritas Evangelica. Hæc enim pro sacramentis plaræque non agnoscit, quæ pro talibus habent Pontificii: & quæ tamen agnoscit, ea, licet impari modo, non gratiam conferre, sed alterum, nempe baptismum, professionem nominis Christi publicam olim fuisse, alterum verò, nempe cœnam Domini, publicam & solennem eidem Christo & ipsi Deo pro morte Christi gratiarum actionem esse, discretè testatur. Hinc legimus, multos baptizatos & ad usum cœnæ domini admissos, & impios fuisse & graviter a Deo punitos. Quod fieri nullo modo potuisset, si sacramenta illa, per se, gratiam conferrent. Solis enim piis gratia conferretur.

Similis huic est sequens nonagesimus quartus, *Christum ad sacramenta usurpanda, homines sub amissione vitæ æternæ obligasse, ipsissima falsitas est, si cœnam Domini excipias.* Quid enim hoc rectius dici potest? Quæ Pontificii pro sacramentis habent, præter baptismum & cœnam Domini, ea, nedum ut sub amissione salutis æternæ usurpanda sint, sed nec pro sacramentis habenda esse, jam pridem ab aliis ante nos demonstratum est, & a nobis, si id nunc requireret nece sitas, demonstrari prolixè posset. De cœna Domini inter omnes Christianos convenit, quòd celebratio illius necessariò ad Christi religionem pertineat, & sine amissione vitæ æternæ, ubi ejus celebranda est occasio, intermitteri nequeat. Restat solus aquæ baptismus. De quo hæcenus quidem vulgò creditur, eum ad salutem esse necessarium: Sed sine omni iusta ratione. Quia de re extat nostri cœtus libellus, ex quo unicum hoc nunc excerpto. Paulus ait, se non esse missum a Christo, ut baptizaret. Hinc constat, Christum non præcepisse Paulo, ut quæquam aquâ baptizaret. Nam non missum esse ad aliquid faciendum, & præceptum de eo faciendum non habere, idem sunt re ipsa. Si Paulo id non præcepit Christus, ergo nec aliis Apostolis. Sunt enim pares Apostoli in iis omnibus, quæ ad ipsorum munus Apostolicum propriè pertinent. Si baptismus aquæ Apostolis non est præceptus, hinc iterum constat, eum ad salutem necessariò non requiri. Omnia enim quæ ad salutem sunt necessaria, maximè verò externas ceremonias a Christi autoritate pendere, nemo diffitetur. Tantum igitur abest, ut error in eo sit, quòd hic allegat Smiglecius, ut potius omnium errorum, adde etiam impietatis, unica ferè causa sit, quòd rebus externis, quas quisvis homo tractare potest, tantum tribuatur, quantum ipsi Deo. Quid enim opus est studere pietati, quòd onus est durum homini non regenerato, si usus Sacramentorum, ad quæ omnibus patet aditus, gratiam divinam confert?

Cur Sacramenta gratiam non conferant.

Cur ad Sacramenta usurpanda, præter cœnam Domini, nemo sit obligatus sub amissione vitæ æternæ.

Personam formaliter esse naturam individuum, quod nonagesimo quinti loco ponit Smiglecus, nusquam dixi, sed tantum dixi, personam esse naturam individuum. Quod Smiglecus ita accipit, personam formaliter esse naturam individuum. Iam si formaliter sumit, quatenus opponitur materiali, non est necesse, ut ex dictis a me inferat, me statueret, personam esse formaliter naturam individuum, cum, teste ipso Smiglecio, persona sit natura individua materialiter: At si formaliter aliter sumit, id est, pro tota personæ ratione, pro omni, inquam, eo, quod ad constituendam personam concurrat, inq; definitione ejus explicatur, qua ratione Aristoteles in Metaphysicis illud usurpat, falsum est, personam formaliter non esse naturam individuum. Est enim natura individua de ratione personæ, id quod ex definitione personæ constat, in qua vox naturæ retinetur.

Quatenus dicitur personam formaliter esse naturam individuum,

lib: 7. c. 133

Personam a natura non distingui, qui error Smiglecio est nonagesimus sextus, me asserere falsum est. Fateor ista distingui, non simpliciter, sed ut genus & speciem, sive ut latius & angustius, eò quod nulla sit persona, quæ non sit natura individua: etsi non contra. Smiglecus autem simpliciter id accipere videtur, in quo quàm graviter erret, series disputationis docebit.

Quatenus differat persona a natura

Similiter etiam quod numero nonagesimo septimo ait, Subsistentiam a natura non distingui, ajo, Subsistentiæ vocem ambiguam esse. Si pro substantia sumatur, qua ratione sumisse visus est in priori sua disputatione Smiglecus, etiam si non simpliciter distinguitur à natura, tamen ita, ut substantia, id est, genus & species: At si aliter accipiatur, ea de re nihil ego dixi.

Quatenus subsistentia differat a natura.

Ait numero nonagesimo octavo errorem esse: Repugnare rationi, unam numero essentiam esse in pluribus personis. Quod est verissimum. Nam ad constituendam quamlibet personam concurrat essentia numero una. Itaque multiplicatis personis, multiplicari essentias numero necesse est.

Quare repugnet rationi unitas essentia in pluribus personis.

Errorem nonagesimum nonum talem statuit, Implicare contradictionem, aliquem sibi met ipsi aliquid dare, vel a semet ipso aliquid accipere. Sed, nonne habere & non habere contradictoria sunt? Iam qui dat aliquid, nonne illud habet? Nemo enim dat id, quod non habet: Rursus si dat sibi ipsi, jam illud non habet. Cur enim daret sibi, quod jam antea habet?

Dare sibi aliquid cur contradictio sit

Ultimum errorem facit Smiglecus: Angelis, qui sunt dii caelestes, divinum cultum tribui posse, & re ipsa tributum fuisse in V. F., neminem inficiari posse. Pungit me tacite Smiglecus, quod angelos Deos caelestes appellem, cum tamen ipse Paulus dicat, esse Deos multos in caelo

caelo

cœlo & c: Ipse verò castigandus valdè est, quòd pro diis cœlestibus habeat Idola Ethnicorum, Saturnum, Iovem & alios, & eos in cœlis esse dicere non erubescat. Porrò si Deus præciperet, ut angelis cultus divinus tribueretur, quis non videt, id jure fieri posse? Semper enim nos obligat Dei præceptum, quantumvis etiam captum nostrum superet. Et satius est de te ipso dubitare, an rectè rem intelligas, quàm dubitare, an Deo aliquid præcipienti sit obtemperandum. Tributum autem fuisse cultum divinum, hoc est, non humanum, sed cultum ejus generis qui Deo debetur, sub V. T. angelis, mirum est negare Smiglecium, qui aliàs dicere solet, Abrahamum tres vidisse, unum adorasse, quos tamen Angelos fuisse & autor Epistolæ ad Hebræos testatur, dum hospitalitatem commendaturus, ait, quosdam per eam angelos recepisse, & plerique interpretes S. literarum, qui dogma Trinitatis pro salutifero habent, calculo suo comprobant. Et hujusmodi adorationem aliàs etiam tributam fuisse angelis ab iis, ad quos missi fuerant, ex S. literis veteris Fœderis satis manifestè colligi potest. Permissit scilicet Deus, ut tunc illud fieret, cum nondum exaltatus esset Iesus Christus, & mediator Dei & hominum constitutus: Nunc verò postquam inter Deum & homines medius constitit Dominus Iesus, ita sunt reformati angelorum throni & dominationes, ut divinum honorem ipsis ab hominibus exhiberi nec Deus velit, nec illi permittant.

Angelis divinus
cultus tribui pos-
set, si Deus vellet.

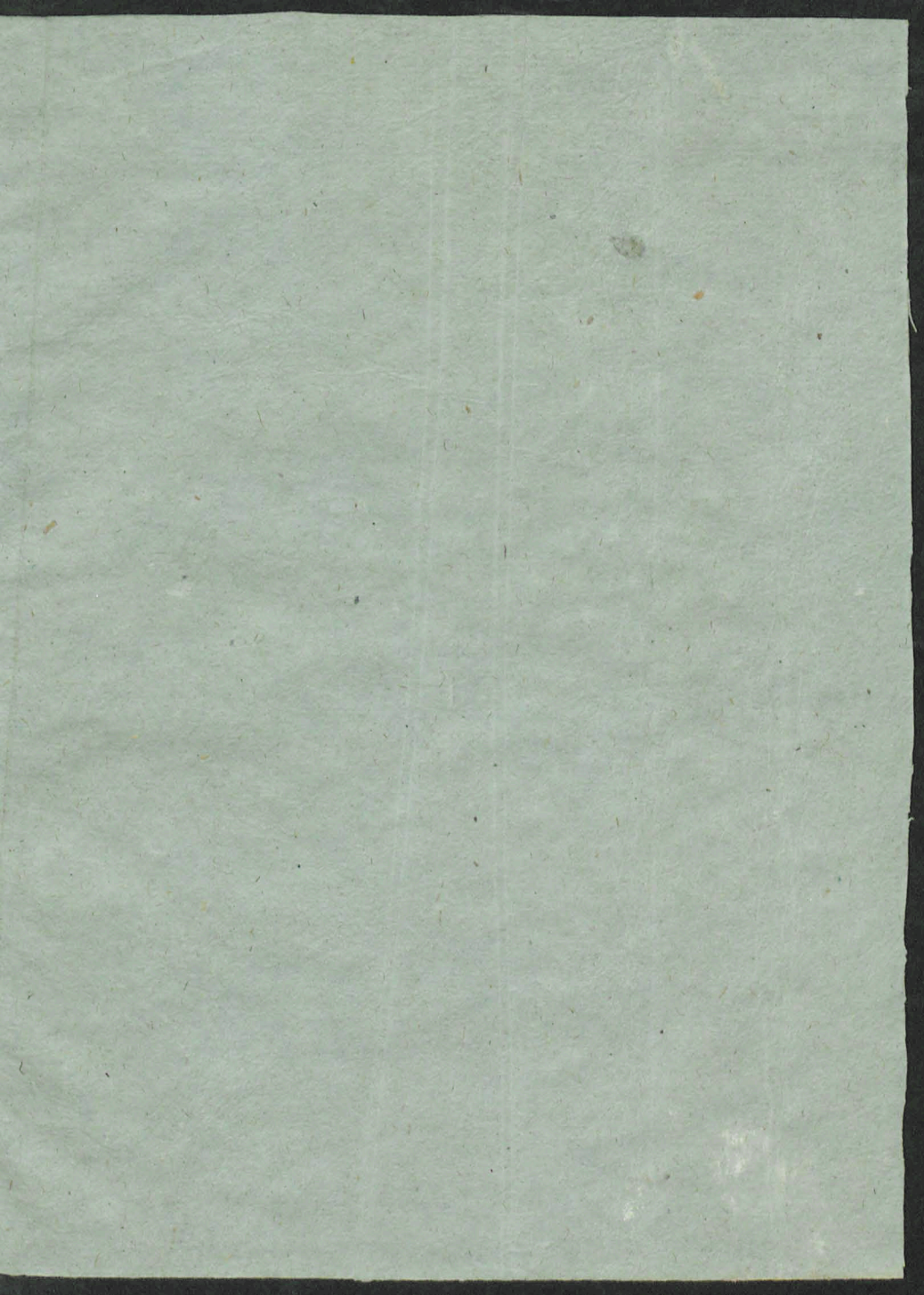
Cur angelis divi-
nus cultus olim
sit erubitus.

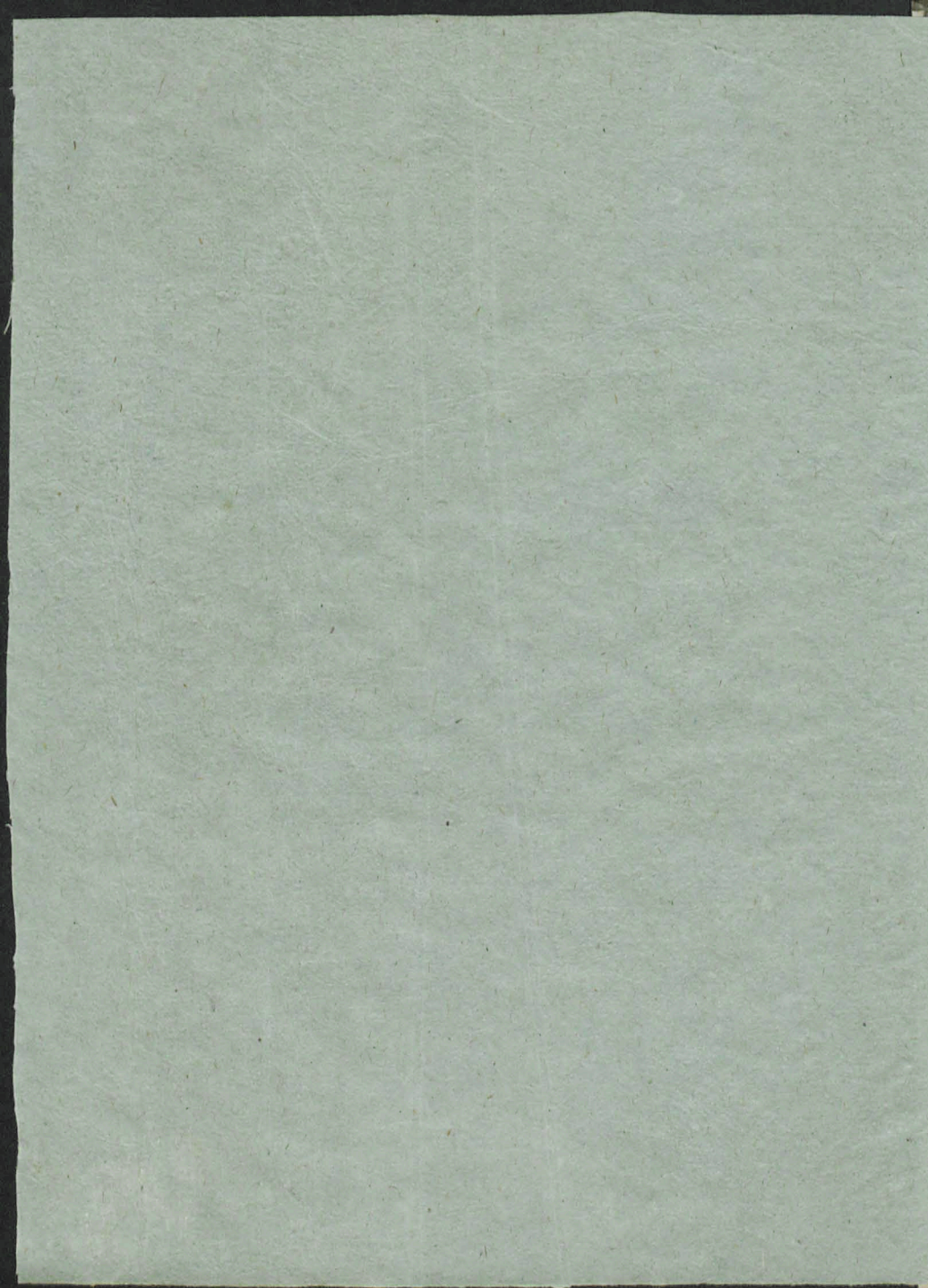
Ad Lectorem.

Habes, candide lector, breviusculam ad centum errores, respon-
sionem. Quæ, si pressè controversiam hanc universam cognoscere
cupias, satis tibi esse poterit: Si verò penitius in eandem introspi-
cere velis, quæ deinceps scripturi sumus, legere non
graverè. Vale in Deo.

9534
3

0534

3

